

ТРЕНДОВИ

ТРЕНДОВИ

www.stat.gov.rs

Трендови, II квартал 2018.

Издаје и штампа: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5

Одговара: Миладин Ковачевић, директор

Уредник: Катарина Станчић

Рукопис припремили:

Горан Катић (Водећи индикатори, Цене)

Мирјана Смолчић (Бруто домаћи производ)

Исидора Јовандић (Спољна трговина, Унутрашња трговина, Туризам)

Катарина Станчић (Тржиште рада, Зараде, Индустијска производња, Грађевинарство,
Анкета о потрошњи домаћинства)

Лектура: Богдана Милошевић и Јелена Савковић

Дизајн и припрема за штампу: Одељење за рачунарску припрему штампе и дисеминације

Републички завод за статистику, као главни произвођач и дисеминатор статистичких података, објављује велики број саопштења, индикатора, билтена итд. Мноштво публикација често ствара конфузију међу корисницима који, с друге стране, употребљавају статистичке податке како би проценили своје перформансе и ускладили их са другим економским субјектима и кретањима.

Будући да, осим ускостручних, велики број корисника није ни статистички, ни економски едукован, разноликост података код њих може изазвати збуњеност, неразумевање и погрешну процену приоритета, што често резултира отпором према информацијама.

С обзиром на то да је статистички систем веома комплексан и генерализован, дизајниран тако да задовољи специфичне субсекторске потребе за информацијама, у модерном друштву је неразумевање статистичких података честа појава. Информисање објављивањем „сувопарних“ статистичких података корисницима често није довољно пошто даје само парцијалну слику о макроекономији. Конкретно, показало се да традиционални начини приказивања података (табеле, саопштења итд.) не омогућавају брзо разумевање социоекономске стварности и не успевају да пренесу кључну поруку, нарочито када је број података велики.

Имајући у виду све наведено и пратећи светске тенденције у приказивању статистичких података, као и интересовања стручне јавности, редизајнирани Трендови, традиционално, доносе заокружене кварталне и полугодишње податке, али кроз нови концепт приказивања најважнијих економских сигнала путем модерних и напреднијих графичких решења за презентовање и дисеминацију.

Серије су приказане кроз десет најважнијих статистичких области – Бруто домаћи производ, Индустијска производња, Грађевинарство, Спољна трговина, Унутрашња трговина, Цене, Тржиште рада, Зараде, Туризам и Анкета о потрошњи домаћинства. Једанаестим сегментом приказујемо сет композитних водећих индикатора који имају могућност да са високим нивоом поузданости предвиде коњунктурна кретања и буду у функцији краткорочне прогнозе.

Од овог броја, публикација Трендови ће бити допуњена још једним, новим, сегментом – стручним радовима младих истраживача. Први рад који објављујемо јесте „Анализа платног јаза између жена и мушкараца, као и између запослених у јавном сектору и ван јавног сектора“¹ аутора Александра Грашића.

Циљ нам је да у сваком наредном броју објавимо по један рад који би стручном анализом, или иновативним приступом, представио актуелне статистичке теме, приближио их широј јавности и евентуално иницирао дискусију и подстакао интересовање стручне јавности.

Како би реализација ове идеје имала континуитет, и са жељом да подстакнемо истраживачки рад младих, позивамо стручњаке који се баве макроекономијом, математиком и статистиком да нам шаљу своје радове. Радови (или њихови делови) ће бити објављивани у складу са актуелним трендовима.

Републички завод за статистику од 1999. године не располаже појединим подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију – укупно.

¹ Применом Blinder-Оахаса декомпозиције

Анализа платног јаза између жена и мушкараца, као и између запослених у предузећима у државној својини и запослених у предузећима у приватној својини

Аутор: Александар Грашић

Када је економска неједнакост дохотка у питању, Србија је, у светским размерама, позиционирана у средишњем делу лествице.

Регресиона анализа потврдила је присуство родног јазу у зарадама и утицај пола на формирање зарада и то тако да женски пол зарађује мање у односу на мушки. На основу података „Пилот-истраживања о структури зарада спроведеног 2014. године” долази се до закључка да је некориговани родни јаз у зарадама 8,7% док се применом *Blinder–Oaxaca* декомпозиције дошло до коригованог износа од 17,15%.

Узроци долазе са више страна – најважнији се односе на чињеницу да се на тржишту рада не налазе *неактивне* жене (оне које нису у радном односу и не траже посао), најчешће нижег степена образовања, што доводи до замагљене слике и наводи на претпоставку да жене поседују боље радне карактеристике у односу на мушкарце, што је доказано дупло већим износом коригованог у односу на некориговани јаз. Поред тога, јављају се и неписане препреке којима се ограничава професионално напредовање жена због немогућности усклађивања посла са породичним обавезама, односно долази до ефекта „стакленог плафона”.

Иако је у предузећима у државној својини висина примања дефинисана платним разредима (и може се рећи унапред одређена), за разлику од предузећа у приватној својини где се преговара о заради, избор кадрова за одређене позиције може бити дискриминишући.

На нивоу државне својине, некориговани родни јаз износи 12,03%, што указује да је женама исплаћена 12,03% нижа зарада у односу на мушкарце. Спроведеном корекцијом, родни јаз у платама у предузећима у државној својини бива ублажен на 7,03%.

У предузећима у приватној својини некориговани родни јаз износи 9,19%, док је кориговани родни јаз 16,45%.

Током испитивања јазу у зарадама запослених према претежном облику својине пословних субјеката у којима раде, дошло се до закључка да некориговани јаз износи 18,94%, док се корекцијом дошло до занемарљивог износа разлике од 0,055%. Овим се потврђује да уколико би запослени били на истом образовном нивоу, са истим годинама радног стажа, изједначени према врсти уговора и свим осталим карактеристикама обухваћеним независним променљивим, зараде запослених у предузећима у приватној својини и предузећима у државној својини биле би једнаког износа.

Родна (не)равноправност је индикатор достигнутог степена демократизације одређеног друштва, а самим тим и превазилажења усађених предрасуда и стереотипа, као и друштвених и културних вредности. Зато се овим радом тежи моделирању феномена родног јазу у платама са аспекта управљања варијацијама како на тржишту рада тако и у друштву, са крајњим циљем смањења јазу и подизања степена родне равноправности.

Подаци коришћени у овом раду резултат су „Пилот-истраживања о структури зарада спроведеног 2014. године” (у даљем тексту – Пилот-истраживања). Извештајне јединице су активни пословни субјекти (правна лица и предузетници) са 10 и више запослених. Алоцирани узорак садржао је 1 761 пословни субјект, са око 670 хиљада запослених. Према облику својине структура запослених је распоређена тако да је 52,7% у приватном власништву, а 47,3% у државном власништву, и подаци су искоришћени за примену декомпозиције ради поређења платног јазу запослених у предузећима у државној својини и запослених у предузећима у приватној својини.

Методологија

Оахаса (1973) декомпозиција, позната и као *Blinder–Оахаса* декомпозиција биће искоришћена у одређивању коригованог родног јаза у платама. Овај метод се састоји из два дела, од којих се један односи на регресиону анализу, док се други односи на декомпозицију структуре зарада. У првом делу, регресиона анализа се користи како би се одредила регресиона једначина зарада, посебно за мушкарце и посебно за жене.

Регресиона једначина зарада мушкараца:

$$\ln y_i^M = \beta_0^M + \sum_{k=1}^K x_{ki}^M \beta_k^M + u_i^M$$

Регресиона једначина зарада жена:

$$\ln y_i^Z = \beta_0^Z + \sum_{k=1}^K x_{ki}^Z \beta_k^Z + u_i^Z$$

где је:

- $\ln y_i$ природни логаритам зараде по часу запосленог обухваћеног истраживањем (ознака y), односно зависна променљива у регресионом моделу
- x_{ki} , где је $k=1, \dots, 11$ и представља независне (објашњавајуће) променљиве у регресионом моделу, односно оне варијабле које објашњавају кретање зарада по часу запосленог. Конкретно, у модел су укључене променљиве – образовање, године стажа, сектор итд.
- β_0 представља константу, односно одсечак на y -оси, док β_k , $k=1, \dots, 11$ представља параметре уз објашњавајуће променљиве. Показује у каквом су односу свака од независних променљивих са зависном променљивом, односно, ако се независна променљива промени за једну јединицу, за колико ће се променити зависна променљива. Уколико је предзнак позитиван – независна и зависна променљива се крећу у истом смеру, уколико је негативан – крећу се у супротним смеровима.
- u_i - резидуал

Табела 1. Објашњавајуће (независне) и зависна променљива у моделу

Зависна променљива	
Логаритмована зарада по часу запосленог (\ln Зарада)	
Објашњавајуће (независне) променљиве	
Године запосленог	Број година живота запосленог
Образовање	1-Без школе или непотпуна основна школа 2-Основно образовање 3-Средње образовање 4-Виша школа, I степен факултета, стручне студије 5-Високо образовање или магистарске студије 6-Докторат

Табела 1. Објашњавајуће (независне) и зависна променљива у моделу (наставак)

Групе занимања	1-Руководиоци (директори), функционери и законодавци 2-Стручњаци и уметници 3-Инжењери, стручни сарадници и техничари 4-Административни службеници 5-Услужна и трговачка занимања 6-Пољопривредници, шумари, рибари и сродни 7-Занатлије и сродни 8-Руковаоци машинама и постројењима, монтери и возачи 9-Једноставна занимања
Године запосленог на квадрат	
Претежни облик својине пословног субјекта	1-Претежно приватна својина 2-Претежно државна својина
Врста уговора	1-Рад на неодређено време 2-Рад на одређено време 3-Привремени и повремени послови
Године стажа у тренутном предузећу	Број година рада у тренутном предузећу
Величина предузећа	1-(10–49 запослених) 2-(50–249 запослених) 3-(250–499 запослених) 4-(500–999 запослених) 5-(1000 и више запослених)

Стручни рад

Табела 1. Објашњавајуће (независне) и зависна променљива у моделу (наставак)

Сектори делатности	1-Рударство 2-Прерађивачка индустрија 3-Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром 4-Снабдевање водом и управљање отпадним водама 5-Грађевинарство 6-Трговина на велико и мало и поправка моторних возила 7-Саобраћај и складиштење 8-Услуге смештаја и исхране 9-Информисање и комуникације 10-Финансијске делатности и делатност осигурања 11-Пословање некретнинама 12-Стручне, научне и техничке делатности 13-Административне и помоћне услужне делатности 14-Образовање 15-Здравствена и социјална заштита 16-Уметност; забава и рекреација 17-Остале услужне делатности
Године стажа у тренутном предузећу на квадрат	
Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим	1-Да 2-Не

Модел је формиран, уз одређене корекције, пратећи Минцерову (1974) једначину зарада која у однос ставља логаритам зараде по часу са годинама образовања и квадратном функцијом година радног стажа. Подаци су подељени по полу и следеће табеле приказују резултате који су добијени коришћењем статистичког пакета SPSS.

Наредне две табеле показују списак зависних и независних варијабли које су укључене у модел.

Табела 2. Променљиве укључене у модел/искључене из модела^{а,б}

Модел	Променљиве у моделу	Елиминисане променљиве	Метод
1	Претежни облик својине пословног субјекта, Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим, Врста уговора, Величина предузећа, Број.година.квадрат, образовање, Сектори делатности, Стаж.предузеће.квадрат, Групе занимања, Дужина стажа у предузећу, Број.година ^в	-	Ентер

^а Зависна променљива: lnЗарада

^б Модели су базирани на случајевима где је Пол = Мушкарци

^в Све захтеване променљиве су укључене у модел.

Табела 3. Променљиве укључене у модел/искључене из модела^{а,б}

Модел	Променљиве у моделу	Елиминисане променљиве	Метод
1	Претежни облик својине пословног субјекта, Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим, Врста уговора, Величина предузећа, Број.година.квадрат, образовање, Сектори делатности, Стаж.предузеће.квадрат, Групе занимања, Дужина стажа у предузећу, Број.година ^в	-	Ентер

^а Зависна променљива: lnЗарада

^б Модели су базирани на случајевима где је Пол = Жене

^в Све захтеване променљиве су укључене у модел.

Затим, табела „Карактеристике модела” указује на износ коефицијента детерминације, као и коригованог коефицијента детерминације. С обзиром да се ради о вишеструкој регресији, пратиће се резултат коригованог коефицијента детерминације, иако се у овом случају резултати поклапају. Кориговани коефицијент детерминације у регресионој једначини за запослене мушког пола износи 0,406, односно 40,6%. Резултат показује да је 40,6% варијација логаритмоване вредности зараде по часу мушкараца објашњено са 11 независних променљивих које су укључене у модел.

Табела 4. Карактеристике модела

Модел	Коефицијент корелације	Коефицијент детерминације	Кориговани коефицијент детерминације	Стандардна девијација грешке прогнозе
	Пол = Мушкарци			
1	0,638	0,406	0,406	0,39805

^а Променљиве за прогнозу: (константа), Претежни облик својине пословног субјекта, Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим, Врста уговора, Величина предузећа, Број.година.квадрат, образовање, Сектори делатности, Стаж.предузеће.квадрат, Групе занимања, Дужина стажа у предузећу, Број.година

Код жена, кориговани коефицијент детерминације износи 0,511 што, такође, указује на објашњени део варијација логаритмоване вредности зараде жена по часу. Нижа вредност коригованог коефицијента детерминације указује на значај других, неекономских и институционалних фактора на формирање зарада.

Табела 5. Карактеристике модела

Модел	Коефицијент корелације	Коефицијент детерминације	Кориговани коефицијент детерминације	Стандардна девијација грешке прогнозе
	Пол = Жене			
1	0,715 ^а	0,511	0,511	0,33421

^а Променљиве за прогнозу: (константа), Претежни облик својине пословног субјекта, Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим, Врста уговора, Величина предузећа, Број.година.квадрат, образовање, Сектори делатности, Стаж.предузеће.квадрат, Групе занимања, Дужина стажа у предузећу, Број.година

Табела „Коефицијенти” приказује резултате оцењивања наведеног вишеструког регресионог модела и његових коефицијената, док табела „ANOVA” приказује резултате тестирања значајности целе регресионе једначине.

Оцењене вредности регресионих коефицијената и њихове стандардне грешке приказује табела „Коефицијенти” у својој првој и другој колони. Коефицијенти у првој колони су нестандардизовани, односно зависе од јединице мере. У трећој колони су стандардизовани регресиони коефицијенти. Што је њихова апсолутна вредност већа, то је већи утицај одговарајуће независне варијабле на зависну. Табела „Коефицијенти” у четвртој и петој колони приказује t-вредности и r-вредности на основу којих се тестира значајност варијабли.

Стручни рад

Први корак подразумева тестирање значајности модела у објашњавању зависне променљиве. Овај резултат можемо сагледати из табеле „ANOVA”. Уколико модел није значајан, нема сврхе наставити са регресионом анализом. Тестира се нулта хипотеза да је коефицијент вишеструке детерминације једнак нули, односно:

$$H_0: R^2 = 0$$

$$H_1: R^2 \neq 0$$

Ово је еквивалентно следећој нултој и алтернативној хипотези:

$$H_0: \beta_1 = \beta_2 = \dots \beta_{11} = 0$$

H_1 : нису сви $\beta_j (j = 1, 2, \dots, 11)$ једнаки нули.

Табела „ANOVA” у последњој колони приказује р-вредност којом се тестира ова нулта хипотеза. Ова вредност износи 0,000 (што је мање од 0,05), па закључујемо да имамо довољно доказа да одбацимо нулту хипотезу. То значи да независне променљиве (заједно) показују систематску повезаност са зависном променљивом.

Табела 6. ANOVA^{а,б}

Модел		Сума квадрата	Број степени слободе	Квадрат средине	F тест	Значајност
1	Регресија	68 549,230	11	6 231,748	39 331,014	0,000 ^в
	Резидуал	100 085,075	631 676	0,158		
	Укупно	168 634,305	631 687			

^а Зависна променљива: lnЗарада

^б Модели су базирани на случајевима где је Пол = Мушкарци

^в Променљиве за прогнозу: (константа), Претежни облик својине пословног субјекта, Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим, Врста уговора, Величина предузећа, Број.година.квадрат, Образовање, Сектори делатности, Стаж.предузеће.квадрат, Групе занимања, Дужина стажа у предузећу, Број.година

Табела 7. ANOVA^{а,б}

Модел		Сума квадрата	Број степени слободе	Квадрат средине	F тест	Значајност
1	Регресија	65 133,905	11	5 921,264	53 010,588	0,000 ^в
	Резидуал	62 283,732	557 600	0,112		
	Укупно	127 417,637	557 611			

^а Зависна променљива: lnЗарада

^б Модели су базирани на случајевима где је Пол = Жене

^в Променљиве за прогнозу: (константа), Претежни облик својине пословног субјекта, Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим, Врста уговора, Величина предузећа, Број.година.квадрат, Образовање, Сектори делатности, Стаж.предузеће.квадрат, Групе занимања, Дужина стажа у предузећу, Број.година

Након закључка да је модел значајан, следећи корак је тестирање значајности сваке појединачне независне променљиве у моделу, односно провера да ли статистички значајно утичу на зависну променљиву. Прво се тестира да ли је константа (β_0) статистички значајно различита од нуле, односно следећу хипотезу:

$$H_0: \beta_0 = 0$$

$$H_1: \beta_0 \neq 0$$

Табела „Коефицијенти” показује да одговарајућа р-вредност („значајност”) износи 0,000 (што је мање од 0,05), те стога одбацујемо нулту хипотезу. Закључак је да регресиона константа статистички значајно различита од нуле.

Затим се тестира да ли су оцењени нестандардизовани регресиони коефицијенти ($\beta_1, \beta_2, \beta_3, \dots, \beta_{11}$) уз независне променљиве статистички значајно различити од нуле. Ова статистичка значајност проверава се следећим хипотезама:

$$H_0: \beta_j = 0$$

$$H_1: \beta_j \neq 0 \text{ где је } j=1,2,3,\dots,11$$

Одлука се доноси на основу р-вредности које показује табеле „Коефицијенти“ у последњој колони. За све регресионе коефицијенте р-вредност је 0,000 што је мање од 0,05 на основу чега закључујемо да све независне (објашњавајуће) променљиве статистички значајно утичу на зараду по часу радника.

Табела 8. Коефицијенти^{а,б}

Модел	Нестандардизовани коефицијенти		Стандардизовани коефицијенти	t Тест	Значајност	
	Коефицијенти	Стандардна грешка	Бета коефицијенти			
1	(Константа)	4,805	0,010		480,518	0,000
	Број година	0,019	0,000	0,411	49,045	0,000
	Број година на квадрат	0,000	0,000	-0,374	-44,835	0,000
	Образовање	0,177	0,001	0,331	256,244	0,000
	Групе занимања	-0,032	0,000	-0,159	-115,376	0,000
	Врста уговора	-0,033	0,001	-0,027	-22,654	0,000
	Величина предузећа	-0,100	0,000	0,292	272,938	0,000
	Сектори делатности	-0,014	0,000	-0,123	-109,573	0,000
	Дужина стажа у предузећу	0,054	0,002	0,188	34,029	0,000
	Године стажа у предузећу на квадрат	-0,004	0,000	-0,100	-18,968	0,000
	Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим	-0,166	0,002	-0,110	-102,304	0,000
Претежни облик својине пословног субјекта	0,102	0,001	0,097	84,151	0,000	

^а Зависна променљива: lnЗарада

^б Модели су базирани на случајевима где је Пол = Мушкарци

Стручни рад

Табела 9. Коефицијенти^{а,б}

Модел	Нестандардизовани коефицијенти		Стандардизовани коефицијенти	t Тест	Значајност	
	Коефицијенти	Стандардна грешка	Бета коефицијенти			
1	(Константа)	4.943	0,010		488,298	0,000
	Број година	0,011	0,000	0,226	26,364	0,000
	Број година на квадрат	-7,072E-005	0,000	-0,138	-16,116	0,000
	Образовање	0,184	0,001	0,410	313,275	0,000
	Групе занимања	-0,052	0,000	-0,262	-191,251	0,000
	Врста уговора	-0,083	0,001	-0,068	-60,081	0,000
	Величина предузећа	0,075	0,000	0,231	234,872	0,000
	Сектори делатности	-0,003	0,000	-0,034	-26,609	0,000
	Дужина стажа у предузећу	0,037	0,001	0,134	25,310	0,000
	Године стажа у предузећу на квадрат	-0,003	0,000	-0,088	-17,223	0,000
	Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим	-0,118	0,002	-0,077	-78,432	0,000
	Претежни облик својине пословног субјекта	0,046	0,001	0,048	35,666	0,000

^а Зависна променљива: lnЗарада

^б Модели су базирани на случајевима где је Пол = Жене

Након прилагођавања регресија за мушкарце и жене, добијају се оцењене једначине:

– Оцењена једначина зараде мушкараца по часу:

$$\ln \widehat{y}_i^M = \widehat{\beta}_0^M + \sum_{k=1}^K x_{ki}^M \widehat{\beta}_k^M$$

– Оцењена једначина зараде жена по часу:

$$\ln \widehat{y}_i^Z = \widehat{\beta}_0^Z + \sum_{k=1}^K x_{ki}^Z \widehat{\beta}_k^Z$$

Овако формиране регресионе једначине пружају увид у структуру зарада мушкараца и жена сагледавајући однос између логаритмоване зараде по часу и објашњавајућих променљивих. С тим у вези, оцењени коефицијенти β_0 и β_k $k=1, \dots, 11$ мере допринос сваке од независних променљивих објашњавању зависне променљиве (логаритмоване зараде по часу).

Други корак у спровођењу методологије представља декомпозициону анализу разлике између средина зараде мушкараца по часу и средине зараде жена по часу (табела **Дескриптивна статистика**):

$$\Delta = \overline{\ln y^M} - \overline{\ln y^Z}$$

Када се сваки од чланова разложи по полу, добију се следеће регресионе једначине:

$$\overline{\ln y^M} = \widehat{\beta}_0^M + \sum_{k=1}^K \overline{x}_{ki}^M \widehat{\beta}_k^M$$

$$\overline{\ln y^Z} = \widehat{\beta}_0^Z + \sum_{k=1}^K \overline{x}_{ki}^Z \widehat{\beta}_k^Z$$

Табела 10. Дескриптивна статистика^а

	Средина	Стандардна девијација	Број опсервација
lnЗарада	5,7877	0,51668	631 688
Број година	45,8669	11,16053	631 688
Број година на квадрат	2228.3261	1040,37198	631 688
Образовање	3,28	0,964	631 688
Групе занимања	5,49	2,577	631 688
Врста уговора	1,19	0,424	631 688
Величина предузећа	2,89	1,514	631 688
Сектори делатности	6,57	4,703	631 688
Дужина стажа у предузећу	3,21	1,810	631 688
Године стажа у предузећу на квадрат	13.5684	14,21037	631 688
Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим	1.86	0,343	631 688
Претежни облик својине пословног субјекта	1.42	0,493	631 688

^а Модели су базирани на случајевима где је Пол = Мушкарци

Стручни рад

Табела 11. Дескриптивна статистика^а

	Средина	Стандардна девијација	Број опсервација
lnЗарада	5,7228	0,47802	557 612
Број година	45,6539	10,12904	557 612
Број година на квадрат	2186,880	933,13171	557 612
Образовање	3,55	1,067	557 612
Групе занимања	4,33	2,424	557 612
Врста уговора	1,16	0,389	557 612
Величина предузећа	2,88	1,472	557 612
Сектори делатности	9,24	5,231	557 612
Дужина стажа у предузећу	3,25	1,721	557 612
Године стажа у предузећу на квадрат	13,5487	13,38391	557 612
Да ли запослени има руководећу или надзорну функцију над најмање једним запосленим	1,89	0,312	557 612
Претежни облик својине пословног субјекта	1,53	0,499	557 612

^а Модели су базирани на случајевима где је Пол = Жене

С обзиром да је циљ доћи до закључка о заради по часу уколико би независне променљиве (образовање, године стажа, старост итд.) биле на истом степену код мушкараца и жена, константа и сви коефицијенти испред независних променљивих у оцењеној једначини мушкараца третирају се као недискриминаторни за поређење. Самим тим, потребно је формирати нову регресиону једначину зараде жена по часу, тако да се у њој сада налазе константа и коефицијенти из регресионе једначине мушкараца:

$$\overline{\ln y^{z*}} = \widehat{\beta}_0^M + \sum_{k=1}^K \overline{x_{ki}^z} \widehat{\beta}_k^M$$

Табела 12. Променљиве и коефицијенти новоформиране регресионе једначине жена

Жене		Средине	Жене *	lnЗараде	
lnЗарада		5,7228		Константа	4,805
Број година	X1	45,6539	Број година	β_1	0,019
Број година на квадрат	X2	2186,8800	Број година на квадрат	β_2	0,000
Образовање	X3	3,55	Образовање	β_3	0,177
Групе занимања	X4	4,33	Групе занимања	β_4	-0,032
Врста уговора	X5	1,16	Врста уговора	β_5	-0,033
Величина предузећа	X6	2,88	Величина предузећа	β_6	-0,100
Сектори делатности	X7	9,24	Сектори делатности	β_7	-0,014
Стаж у предузећу	X8	3,25	Стаж у предузећу	β_8	0,054
Стаж у предузећу на квадрат	X9	13,5487	Стаж у предузећу на квадрат	β_9	-0,004
Руководећа позиција	X10	1,89	Руководећа позиција	β_{10}	-0,166
Претежни облик својине	X11	1,53	Претежни облик својине	β_{11}	0,102

Регресиона једначина зараде по часу жена са коефицијентима из регресионе једначине зараде по часу мушкараца интерпретира се као зарада коју би просечна запослена жена добила када би имала исте карактеристике (образовање, године стажа, године живота итд.) као и запослени мушкарци. То је начин којим се *Blinder–Oaxaca* декомпозицијом може увидети да ли се врши родна дискриминација у зарадама.

Разликом између средина логаритмоване зараде мушкараца и жена по часу, добија се следећа декомпозиција:

$$\begin{aligned}\Delta &= N + O \\ N &= \overline{\ln y^{\tilde{z}^*}} - \overline{\ln y^{\tilde{z}}} \\ O &= \overline{\ln y^M} - \overline{\ln y^{\tilde{z}^*}}\end{aligned}$$

Први део једнакости, означен са N (необјашњени део варијабилитета у зарадама запослених мушкараца и жена по часу), представља разлику новоформиране једначине зараде по часу жена $\overline{\ln y^{\tilde{z}^*}}$ и првобитне регресионе једначине $\overline{\ln y^{\tilde{z}}}$. Добијени резултат показује колико би износила логаритмована зарада по часу особе женског пола уколико би она била третирана као типичан запослени мушког пола.

Даљим рашчлањавањем долазимо до следећег резултата:

$$\begin{aligned}N &= \overline{\ln y^{\tilde{z}^*}} - \overline{\ln y^{\tilde{z}}} \\ N &= (\widehat{\beta}_0^M + \sum_{k=1}^K \bar{x}_{ki}^{\tilde{z}} \widehat{\beta}_k^M) - (\widehat{\beta}_0^{\tilde{z}} + \sum_{k=1}^K \bar{x}_{ki}^{\tilde{z}} \widehat{\beta}_k^{\tilde{z}}) \\ N &= (\widehat{\beta}_0^M - \widehat{\beta}_0^{\tilde{z}}) + \sum_{k=1}^K \bar{x}_{ki}^{\tilde{z}} (\widehat{\beta}_k^M - \widehat{\beta}_k^{\tilde{z}})\end{aligned}$$

Овај необјашњени део може бити боља апроксимација потенцијалне дискриминације од објашњеног дела, пошто тржиште рада за исти посао не награђује подједнако мушкарце и жене па независне променљиве у моделу не показују прави утицај на формирање зараде. У сваком случају, тумачење резултата захтева опрез због варијабле које су укључене у модел. Претпоставка је да су, на основу података Пилот-истраживања, ово варијабле које најбоље описују зараду по часу запосленог. Уколико се ова претпоставка не испостави као тачна, то значи да на формирање зараде по часу утичу неки други фактори који нису објашњени овим моделом.

Други део једнакости, означен са O (објашњени део варијабилитета моделом), представља разлику регресионе једначине зараде по часу мушкараца $\overline{\ln y^M}$ и новоформиране једначине зараде по часу жена $\overline{\ln y^{\tilde{z}^*}}$. Рашчлањавањем се добија:

$$\begin{aligned}O &= \overline{\ln y^M} - \overline{\ln y^{\tilde{z}^*}} \\ O &= (\widehat{\beta}_0^M + \sum_{k=1}^K \bar{x}_{ki}^M \widehat{\beta}_k^M) - (\widehat{\beta}_0^{\tilde{z}^*} + \sum_{k=1}^K \bar{x}_{ki}^{\tilde{z}^*} \widehat{\beta}_k^{\tilde{z}^*}) \\ O &= \sum_{k=1}^K \widehat{\beta}_k^M (\bar{x}_{ki}^M - \bar{x}_{ki}^{\tilde{z}^*})\end{aligned}$$

Део O , као допринос читаве разлике Δ , мери разлику у просечним карактеристикама мушкараца и жена пондерисаних мушким коефицијентима и представља објашњени део варијабилитета логаритмованих зарада по часу запосленог.

Стручни рад

$$\Delta = N + O = \overline{\ln y^{\tilde{z}*}} - \overline{\ln y^{\tilde{z}}} + \overline{\ln y^M} - \overline{\ln y^{\tilde{z}*}} = \overline{\ln y^M} - \overline{\ln y^{\tilde{z}}}$$

$$= \underbrace{(\hat{\beta}_0^M - \hat{\beta}_0^{\tilde{z}})}_{\text{Необјашњени варијабилитет}} + \underbrace{\sum_{k=1}^K \bar{x}_{ki}^{\tilde{z}} (\hat{\beta}_k^M - \hat{\beta}_k^{\tilde{z}})}_{\text{Објашњени варијабилитет}} + \underbrace{\sum_{k=1}^K \hat{\beta}_k^M (\bar{x}_{ki}^M - \bar{x}_{ki}^{\tilde{z}})}_{\text{Објашњени варијабилитет}}$$

Некориговани (НКРЈ) коефицијент родног јаз добијен у Пилот-истраживању представља процентуално учешће разлике између просечне зараде по часу запослених мушкараца и жена у просечној заради по часу мушкараца и износи 8,7%. То показује да су жене биле мање плаћене од мушкараца за 8,7%, односно да је просечна зарада жена по радном часу износила 91,3% просечне зараде мушкараца по часу.

$$\left[\left[\begin{array}{c} \text{Просечна} \\ \text{зарада} \\ \text{по часу мушкараца} \end{array} - \begin{array}{c} \text{Просечна} \\ \text{зарада} \\ \text{по часу жена} \end{array} \right] \div \begin{array}{c} \text{Просечна} \\ \text{зарада} \\ \text{по часу мушкараца} \end{array} \right] \times 100 = \begin{array}{c} \text{Платни јаз} \\ \text{између жена и} \\ \text{мушкараца} \end{array}$$

Према подацима Евростата, платни јаз између жена и мушкараца у Европској унији износио је 16,7%. Највећи платни јаз између жена и мушкараца био је у Естонији, где су жене у просеку за 28,1% биле мање плаћене од мушкараца. Најмањи платни јаз између жена и мушкараца забележен је у Румунији и износи 4,5%. Остале земље региона имају сличне стопе као и Србија – у Хрватској та стопа износи 10,4%, у Словенији 7% а у Македонији 9,1%.

Разлике у заради по часу између полова могу се јавити као последица различите структуре запослених мушкараца и жена по секторима, облику својине, занимању, образовању, годинама старости и другим карактеристикама.

Управо зато, кориговани (ККРЈ) коефицијент родног јаз изједначава ниво образовања, године старости, године стажа и остале карактеристике запослених, и у складу са том претпоставком анализира јаз у исплаћеној заради. Дакле, кориговани показатељ родног јаз даје податак о томе колико се процентуално разликују зараде мушкараца и жена уколико је пол једини фактор који их разликује.

Кориговани коефицијент родног јаз (ККРЈ) у платама израчунава се:

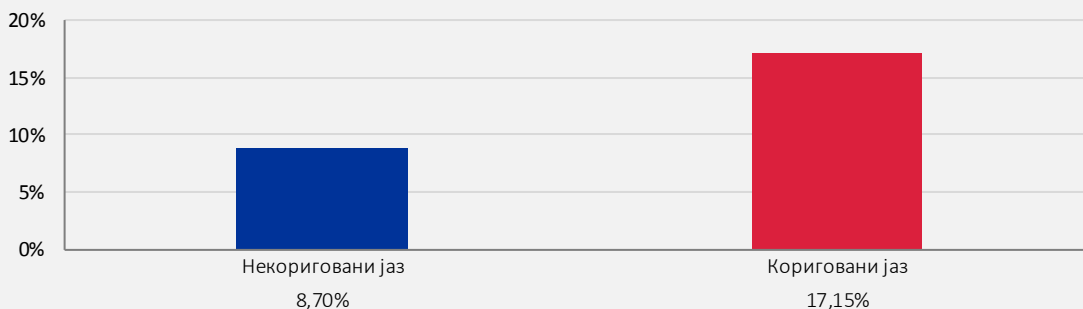
$$\text{ККРЈ} = \text{НКРЈ} \cdot \left(1 - \frac{O}{\Delta}\right) = 0,0872 \cdot \left(1 - \frac{-0,062848559}{0,064988872}\right) = 0,171528 \text{ (17,15\%)}$$

Или:

$$\text{ККРЈ} = \text{НКРЈ} \cdot \frac{N}{\Delta} = 0,0872 \cdot \left(\frac{0,127837431}{0,064988872}\right) = 0,171528$$

Некориговани коефицијент родног јаз у платама (НКРЈ) добијен из Пилот-истраживања износи 8,7%. Након кориговања (под којим се подразумева анализа радних и образовних карактеристика мушкараца и жена), родни јаз се обично смањује, али то није случај у нашој земљи. Када се изврши корекција и елиминишу разлике између полова по свим објашњавајућим променљивим, долази се до закључка да платни јаз између жена и мушкараца износи 17,15%.

Графикон 1. Платни јаз између жена и мушкараца

Обично се прави родни јаз од 8,7% приписује утицајима дискриминаторног понашања на тржишту рада. Економетријска декомпозиција овог јаза указала је на чињеницу да кориговани родни јаз у платама у Србији није последица дискриминације, што значи да женски пол нема нижа примања због направљеног избора радног места или година образовања.

Узрок се налази у неопаженим карактеристикама мушкараца и жена које нису обухваћене анализом, а тичу се различитих понашања полова на тржишту рада. Заправо, послодавци различитим обрасцима понашања различито вреднују, самим тим и „награђују” или „кажњавају” карактеристике мушкараца и жена, иако обављају исто занимање у истој привредној грани.

Родни јаз у платама упућује на чињеницу да су жене „кажњење” и врло често у очима послодаваца виђене као мање флексибилне што се тиче дужине рада, спремности на обуку, напредовања и додатног ангажовања у циљу професионалног развоја. Разлог за овакве претпоставке налази се у томе да су управо жене подређене породичним обавезама и стављају их испред пословних изазова.

Чињеница до које долазимо на основу анализе – да на тржишту рада у Србији жене поседују боље радне карактеристике у односу на мушкарце – такође се доводи у питање. До овога долазимо зато што жене нижих радних квалификација углавном имају статус неактивних лица и не излазе на тржиште рада, што се одражава на увећавање просечних примања запослених жена. Резултат је мања разлика између зарада жена и зарада мушкараца. Уколико би се жене које су неактивне на тржишту рада запослиле – дошло би до смањења њихових просечних примања и уједначило радне карактеристике жена и мушкараца. Међутим, у том случају родни јаз у платама би био значајно већи. Управо резултат претпоставке ситуације у којој би запослене жене, у просеку, имале исте карактеристике тржишта рада као и запослени мушкарци даје резултат јаза од 17,15%, односно запослене жене биле би 17,15% мање плаћене у односу на мушкарце.

Уколико се анализира регресиони модел који описује зараду жена и по стандардизованим коефицијентима рангирају објашњавајуће променљиве, долазимо до закључка да се највећи допринос заради по часу жена остварује следећим редоследом: образовање, величина предузећа, број година, дужина радног стажа у предузећу, претежни облик својине пословног субјекта, сектори делатности, врста уговора, да ли запослени има руководећу или надзорну позицију над најмање једним запосленим, стаж на квадрат, број година на квадрат и групе занимања.

Детаљнијим истраживањем које је спроведено дошло се до закључка да мушкарци као разлог за одлазак на одмор нису наводили бригу о деци и породичним обавезама.² Самим тим, јасно је да су жене већим делом укључене у обављање кућних активности, тако да се не може очекивати да истовремено испуњавају захтеве послодаваца у погледу дужег радног дана, додатног ангажовања, минималног одмора и осталих активности на које мушкарци пристају зарад веће плате.

Закон о равноправности полова у Србији дефинише једнаку зараду за рад једнаке вредности. У пракси се ово право крши а узроци леже и у недовољно јасним процедурама и у правилима која се не примењују довољно стриктно да би обезбедила поштовање начела једнаких зарада.

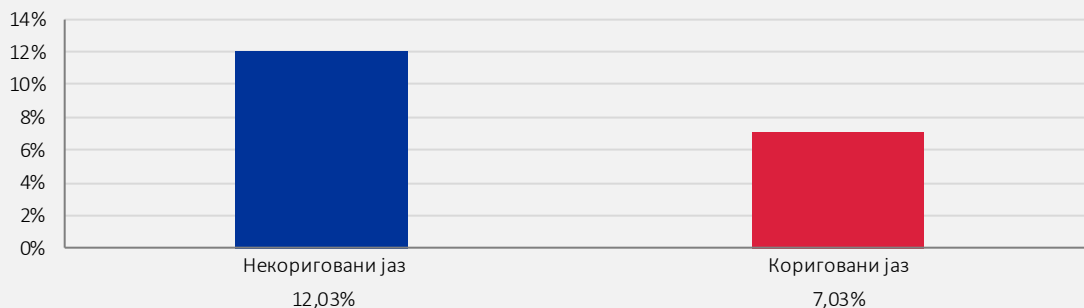
Јаз у предузећима у државној својини и предузећима у приватној својини по полу

Уколико податке добијене Пилот-истраживањем поделимо према претежном облику својине пословних субјеката, можемо спровести анализу родног јаза у предузећима у државној својини³ и предузећима у приватној својини. У складу са том претпоставком, новоформирани регресиони модел садржи десет објашњавајућих променљивих. Добијени резултати су представљени графички и показују да је некориговани јаз у платама између мушкараца и жена у предузећима у државној својини 12,03%. Платни разреди којима се дефинишу зараде у предузећима у државној својини спречавају могућност дискриминације, али позиције на којима ће запослени радити укључују и могућност субјективних фактора приликом одлучивања. Применом декомпозиције кориговани јаз у платама износи 7,03%.

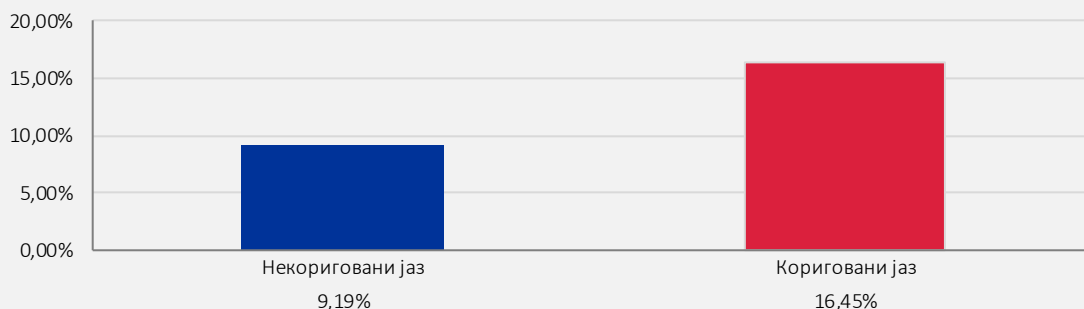
² Dakić, S. (2015.), *Razvoj i primena modela varijacija rodnog jaza na tržištu rada*

³ Подаци који се односе на предузећа у државној својини не укључују предузећа државне управе

Графикон 2. Платни јаз између жена и мушкараца у предузећима у државној својини

Графикон 3. Платни јаз између жена и мушкараца у предузећима у приватној својини

Са друге стране, у предузећима у приватној својини резултат прати стање на нивоу државе, тако да је некориговани јаз 9,19%, док је кориговани јаз у платама 16,45%. За разлику од предузећа у државној својини у којима постоје платни разреди, код предузећа у приватној својини преговори имају кључну улогу у одређивању висине примања. Самим тим, постоји и више простора за дискриминисање особа женског пола.

Управо у оваквим ситуацијама долази до изражаја ефекат „стакленог плафона”, односно препрека које се стављају пред жене у намери да се ограничи њихово професионално напредовање. Дискриминаторно понашање послодавца и/или колега или чак својевољно неприхватање или одбијање обавеза од стране жена – услед немогућности да своје пословне обавезе усагласе са породичним – најчешћи су узрок родног јаза.

Јаз у платама између предузећа у државној својини и предузећима у приватној својини

Blinder-Oaxaca декомпозиција примењена је и у анализи платног јаза запослених у предузећима у државној својини и предузећима у приватној својини. Методологија којом се дошло до закључака подразумева формирање две једначине. Прве, којом ће се моделирати логаритмована зарада по часу рада запослених у предузећима у државној својини и друге којом ће се моделирати логаритмована зарада по часу рада запослених у предузећима у приватној својини.

Регресиона једначина зарада запослених у предузећима у приватној својини:

$$\ln y_i^{PS} = \beta_0^{PS} + \sum_{k=1}^K x_{ki}^{PS} \beta_k^{PS} + u_i^{PS}$$

Регресиона једначина зарада запослених у предузећима у државној својини:

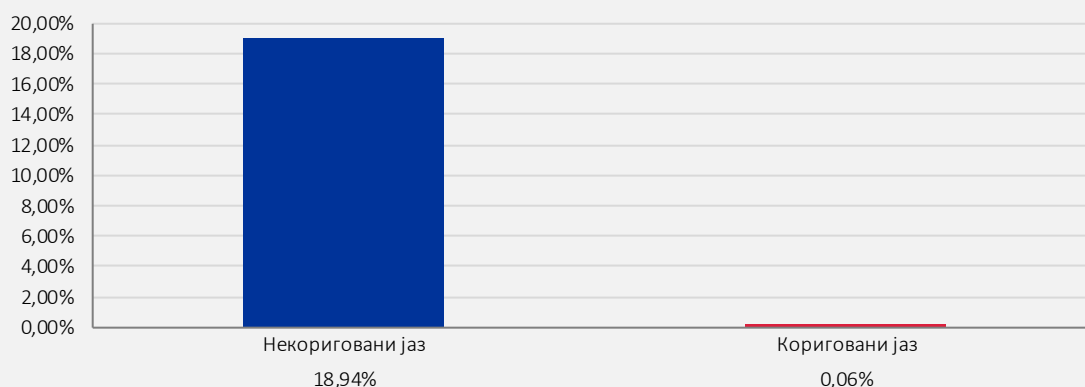
$$\ln y_i^{DS} = \beta_0^{DS} + \sum_{k=1}^K x_{ki}^{DS} \beta_k^{DS} + u_i^{DS}$$

Регресиони модел садржи исте објашњајвајуће променљиве уз корекцију замене места променљиве „пол” која је у претходној анализи имала улогу сепаратора, а сада је укључена у модел као независна променљива.

У Пилот-истраживању просечна зарада по часу у динарима у приватној својини износи 334,48 динара, док у државној својини износи 397,82 динара. На основу ових података израчунат је некориговани коефицијент платног јаза од 18,94% у корист предузећа у државној својини.

$$\left[\left[\begin{array}{l} \text{Просечна} \\ \text{зарада} \\ \text{по часу запослених у} \\ \text{предузећима у} \\ \text{приватној својини} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{l} \text{Просечна} \\ \text{зарада} \\ \text{по часу запослених у} \\ \text{предузећима у} \\ \text{државној својини} \end{array} \right] \right] \div \left[\begin{array}{l} \text{Просечна} \\ \text{зарада} \\ \text{по часу запослених у} \\ \text{предузећима у} \\ \text{приватној својини} \end{array} \right] \times 100 = \text{Платни јаз} \\ \text{између} \\ \text{запослених у} \\ \text{предузећима у} \\ \text{приватној и} \\ \text{државној} \\ \text{својини}$$

Графикон 4. Платни јаз између предузећа у приватној својини и предузећа у државној својини

Применом већ разрађене декомпозиције којом се регресиони коефицијенти из регресионе једначине предузећа у приватном сектору користе се у регресионој једначини предузећа у државној својини (како би се елиминисале разлике по свакој објашњавајућој променљивој), долазимо до закључка да кориговани коефицијент платној јаза износи 0,055%.

Кориговани коефицијент платног јаза (ККПЈ) израчунава се следећом формулом:

$$\text{ККПЈ} = \text{НКПЈ} \cdot \left(1 - \frac{\beta}{\Delta}\right) = -0,18937 \cdot \left(1 - \frac{-0,26104496}{-0,26181161}\right) = -0,00055 (0,055\%)$$

Добијени резултат показује да уколико би запослени били на истом нивоу по параметрима образовања, година стажа, година живота, и свих осталих карактеристика описаних независним променљивим у табели 1 – запослени у предузећима у државној својини и запослени у предузећима у приватној својини били би плаћени у истом износу.

↳ Водећи индикатори	22
1. Бруто домаћи производ	26
2. Индустијска производња	28
3. Грађевинарство	32
4. Спољна трговина	35
5. Унутрашња трговина	41
6. Цене	44
7. Тржиште рада	47
8. Зараде	50
9. Туризам	53
10. Анкета о потрошњи домаћинстава	56

Водећи индикатори

С циљем обезбеђивања боље дијагностике, селекције и евалуације макроекономских показатеља којима се најбоље може описати кретање домаће привреде, формиран је макроеконометријски систем композитних водећих индикатора привредне активности Србије. У питању су индикатори који имају могућност да са високом нивоом поузданости предвиде коњукурна кретања и буду у функцији кварталних и годишњих прогноза у кратком року. У наставку ће бити представљена фамилија водећих индикатора по секторима и одговарајуће прогнозе.

Развијен систем композитних водећих индикатора привредне активности Србије производ је оригиналног аналитичко-истраживачког рада Републичког завода за статистику.

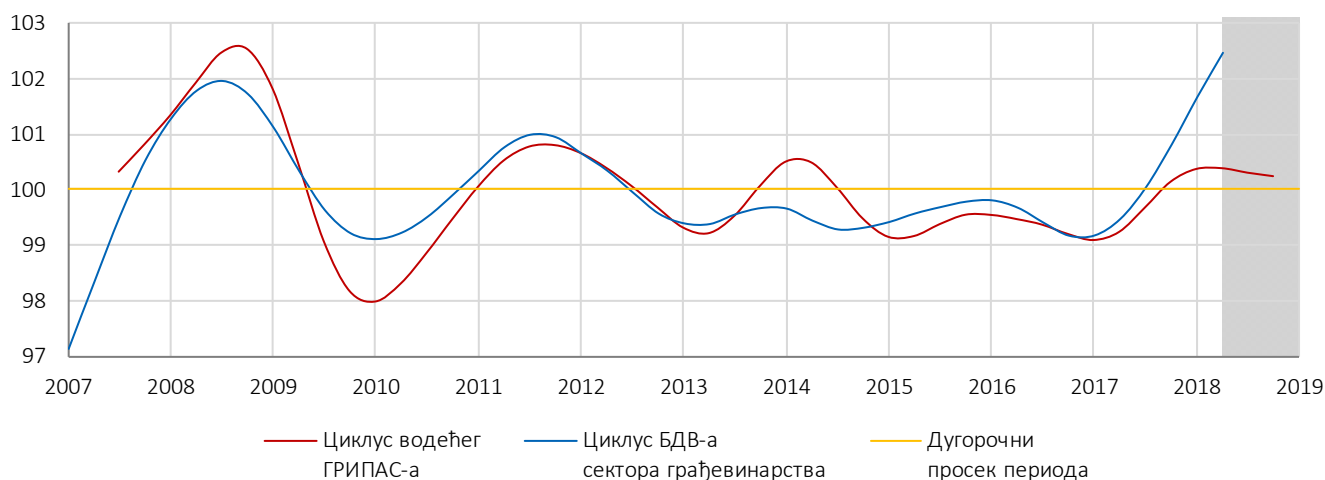
Грађевински индикатор привредне активности Србије – ГРИПАС

Композитни индикатор ГРИПАС предњачи циклусу бруто додате вредности грађевинарства у просеку за око два квартала, а његов основни задатак је детекција коњукурних кретања БДВ-а грађевинарства у наредном периоду. Будући да је високо корелисан са кретањем укупног броја одобрених грађевинских дозвола, укупног броја часова рада на градилиштима и бројем радника на градилиштима, индикатор ГРИПАС обухвата све релевантне утицаје на грађевинску активност.

На основу кретања овог индикатора, оцењено је да ће у трећем и четвртном кварталу 2018. године БДВ грађевинарства имати даље успоравање годишње стопе раста.

С обзиром на то да је дошло до значајних корекција реализованих вредности првог квартала навише, у инпутима модела и БДВ-у грађевинарства, извршена је и значајна ревизија прогнозе за целу 2018. годину. Комбинованом применом ГРИПАС-а и извођењем модела квантитативне евалуације утицаја укупног броја одобрених грађевинских дозвола, часова рада на градилиштима и броја радника на градилиштима, добијена је пројекција на основу које се очекује да ће годишњи допринос БДВ-а грађевинарства укупној годишњој стопи раста БДП-а за 2018. годину износити око 0,7 процентних поена.

Графикон 1. Циклуси ГРИПАС-а и БДВ-а грађевинарства (Q1 2007 – Q4 2018), стандардизовани подаци

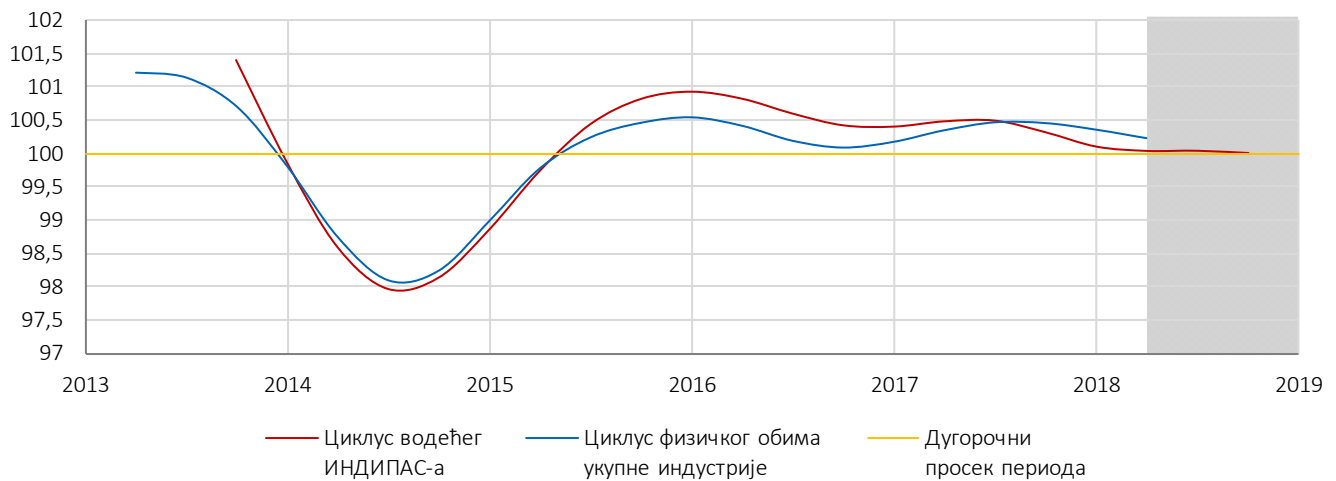
Индустријски индикатор привредне активности Србије – ИНДИПАС

Водећи индикатор индустријске производње – ИНДИПАС – за свој коначни циљ има прогнозу БДВ-а укупне индустрије за целу годину и омогућује квантитативну и коњукурну антиципацију кретања укупног индустријског сектора у просеку за око два наредна квартала.

На основу кретања овог индикатора, оцењено је да се у 3. и 4. кварталу 2018. очекује даље благо успоравање раста физичког обима укупне индустрије, резултирајући просечном годишњом стопом раста од око 3,0%, за целу 2018. годину.

Даљом применом модела, након прва два квартала, изведена је и прогноза БДВ-а укупне индустрије за 2018. годину од око 3,3%, чији би допринос укупној стопи раста БДП-а износио око 0,7 п.п.

Графикон 2. Компарација циклуса водећег ИНДИПАС-а и физичког обима укупне индустрије, стандардизовани подаци (Q2 2013 – Q4 2018)

Трговински индикатор привредне активности Србије – ТИПАС

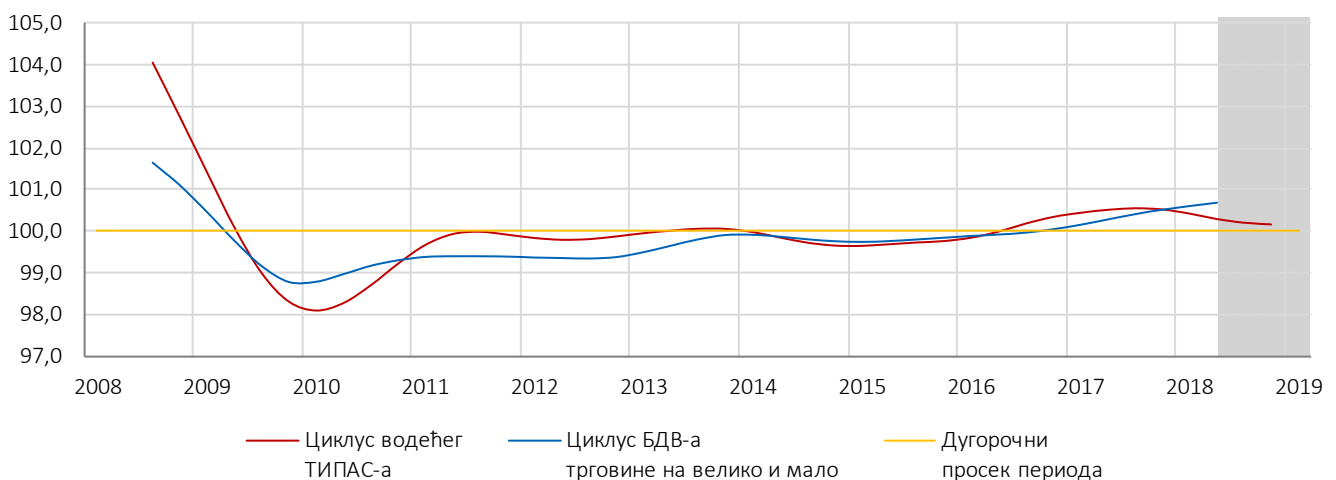
Композитни водећи индикатор трговинске активности – ТИПАС – предњачи кретању БДВ-а трговине на велико и мало у просеку за око два квартала и шаље сигнале да ће и у 3. и 4. кварталу 2018. трговинска активност на велико и мало наставити успоравање у односу на динамику из првог полугодишта.

На основу кретања овог индикатора, након прва два квартала, прогнозиран је међугодишњи раст кретања БДВ-а трговине на велико и мало у износу од око 4% за 2018. годину. Годишња стопа раста БДВ-а трговине на велико и мало у 3. и 4. кварталу биће нешто нижа него у прва два квартала, у просеку на нивоу од око 3,3%.

На основу добијене прогнозе БДВ-а трговине на велико и мало, изведен је и модел кретања укупних услуга, на основу којег се очекује раст БДВ-а сектора укупних услуга од око 2,5% до краја 2018. године. Сходно моделу, очекује се да ће у 3. и 4. кварталу 2018. године годишња стопа раста БДВ-а укупних услуга бити на нешто нижем нивоу него у првој половини године, односно на нивоу од око 2,1%.

Према томе, на нивоу целе године, након прва два квартала, очекивани раст сектора БДВ трговине на велико и мало допринео би расту стопе БДП-а за око 0,6 п.п. (а расту стопе БДВ-а укупних услуга од око 1,3 п.п.), док би, с друге стране, БДВ укупних услуга допринео расту стопе БДП-а за око 1,2 п.п.

Графикон 3. Компарација циклуса водећег ТИПАС-а и БДВ-а трговине на велико и мало, стандардизовани подаци (Q3 2008 – Q4 2018)

Прогноза кретања пољопривредне производње – систем АГРИПАС

Прогноза кретања сектора пољопривреде, на основу система АГРИПАС, базиран је на два међусобно интегрисана главна модела: моделу биљне производње и моделу сточарске производње, чији је основни задатак прогноза БДВ-а укупне пољопривредне производње и њен утицај на БДП.

Модел биљне производње обухвата засебно моделирање производње пшенице и кукуруза, узимајући у обзир факторе падавина у периоду март–април и јун–август, као и падавине у сетвеном периоду пшенице (октобар–новембар), процену жетвених површина, варијабле сушних година пшенице и кукуруза, и остало. Резултати процена кретања пољопривреде, базирани на моделу биљне производње, дају се у мају, потом почетком јула и почетком септембра, кад је оквирно могуће извести коначни пољопривредни резултат и његов квантитативни утицај на стопу БДП-а у текућој години.

Модел сточарства базиран је на структурном моделу прираста стоке и моделу примарних производа сточарства (који је у највећој зависности од резултата модела производње млека).

Првобитно објављена прогноза кретања пољопривредне производње израђена је у мају текуће године. У међувремену, вредности сета варијабли које су биле процењене за потребе израде структурног модела, ажуриране су у складу са реализованим кретањима и изведена је ревидирана процењена вредност БДВ-а биљне производње и БДВ-а сточарске производње.

Дакле, прогнозе система АГРИПАС првобитно су објављене на основу **процењених** вредности инпута, а у овом броју на основу **реализованих** вредности инпута структурних модела биљне производње и сточарства. Ово су уједно и последње прогнозе АГРИПАС система БДВ-а пољопривреде за текућу годину, док ће статистике националних рачуна и пољопривреде благовремено објавити коначне резултате⁴.

Укупно посматрано, на основу реализованих вредности инпута модела биљне производње изведен је допринос БДВ-а биљне производње стопи раста БДВ-а укупне пољопривредне производње од око 17,6 п.п. (првобитно 13,5 п.п.).

С друге стране, реализацијом вредности инпута модела сточарства изведен је допринос стопи БДВ-а укупне пољопривредне производње од око -1,1 п.п. од првобитно процењених (-0,6 п.п.). На тај начин годишња стопа раста БДВ-а пољопривредне производње за 2018. годину износила би негде око 16,5% (првобитно објављена 12,8%). Конкретно, годишњи раст БДВ-а пољопривредне производње у 2018. години биће у интервалу од 12,8% до 16,5%. Одступање прогнозе на основу реализованих инпута модела од прогнозе на основу процењених инпута модела износи 3,3%.

Допринос БДВ-а сектора пољопривреде расту стопи БДП-а у 2018. години би на овај начин износио око 0,9 п.п. (првобитно прогнозирано 0,8 п.п.).

⁴ Концепт пројекција на основу процењених (у мају) и реализованих инпута (у септембру) система АГРИПАС, омогућава формирање интервала поузданости прогнозе БДВ пољопривреде и представља важно средство у прелиминарним извођењима утицаја БДВ пољопривреде на укупан БДП а. Важно је напоменути да су првобитно објављене прогнозе (на основу процењених инпута модела) референтна тачка у целом годишњем циклусу прогнозе и праћења вредности БДВ пољопривреде, како би се у коначном исходишту могло утврдити одступање коначних остварених вредности од прогнозираних дефинишући на тај начин степен веродостојности система АГРИПАС за наредну сезону, односно новом прогностичком циклусу пољопривредне производње.

Табела 1. Годишње прогнозе БДВ-а за 2018 годину, изабраних сектора и њихови процењени доприноси БДП-у након прва два квартала.

2018	Пољопривреда, шумарство и рибарство	Укупна индустрија	Грађевинарство	Укупне услуге
Прогнозирани доприноси годишњој стопи раста БДП-а након прва два квартала текуће године, п.п.	0,9	0,7	0,7	1,2
Прогнозирани доприноси годишњој стопи раста БДП-а након првог квартала (првобитна прогноза*), п.п.	0,8	0,8	0,4	1,2
Апсолутна разлика доприноса у односу на првобитно прогнозиране доприносе, п.п.	0,1	-0,1	0,3	0,0

Напомена: Првобитно објављене прогнозе даваће се у Трендовима након првог квартала сваке године и биће есенцијална основа за праћење пројекција током целе године, тј прогноза које ће се објављивати након реализације стања осталих квартала а које ће се поредити са првобитном у циљу мерења веродостојности првобитних прогноза.

Шта су водећи индикатори?

Концепт водећих композитних индикатора представља аналитичко средство у предвиђању коњунктурних кретања привредне активности. Обухвата детекцију обртних циклчних тачака, минимума и максимума, да би резултирао антиципацијом фазе привредног циклуса домаће привреде у будућем периоду. Сваки од развијених композитних индикатора РЗС-а по секторима састоји се од великог броја пондерисаних индикатора сваког сектора засебно. У детекцији варијабли које су ушле у приказане композитне индикаторе анализиране су све макроекономске области и анкете о очекивањима привредних субјеката у привреди Србије, која се спроводи по методологији Евростата. Развијени систем композитних водећих индикатора РЗС-а предњачи циклусима привредне активности, у просеку, за око шест месеци и, у комбинацији са економетријским моделима, омогућава квантитативну евалуацију динамике годишње стопе раста привредне активности у кратком року, на кварталном и годишњем нивоу.

1. Бруто домаћи производ

1.1. Кретање БДП-а

У првој половини 2018. године остварен је раст БДП-а од 4,5% у односу на исти период претходне године. Позитивни ефекти инвестиционог циклуса из претходног периода огледају се у снажној економској активности у грађевинарству. Поред тога, раст у већини услужних сектора, као и изузетно високи приноси у пољопривреди, највише су допринели овако високој стопи раста БДП-а.

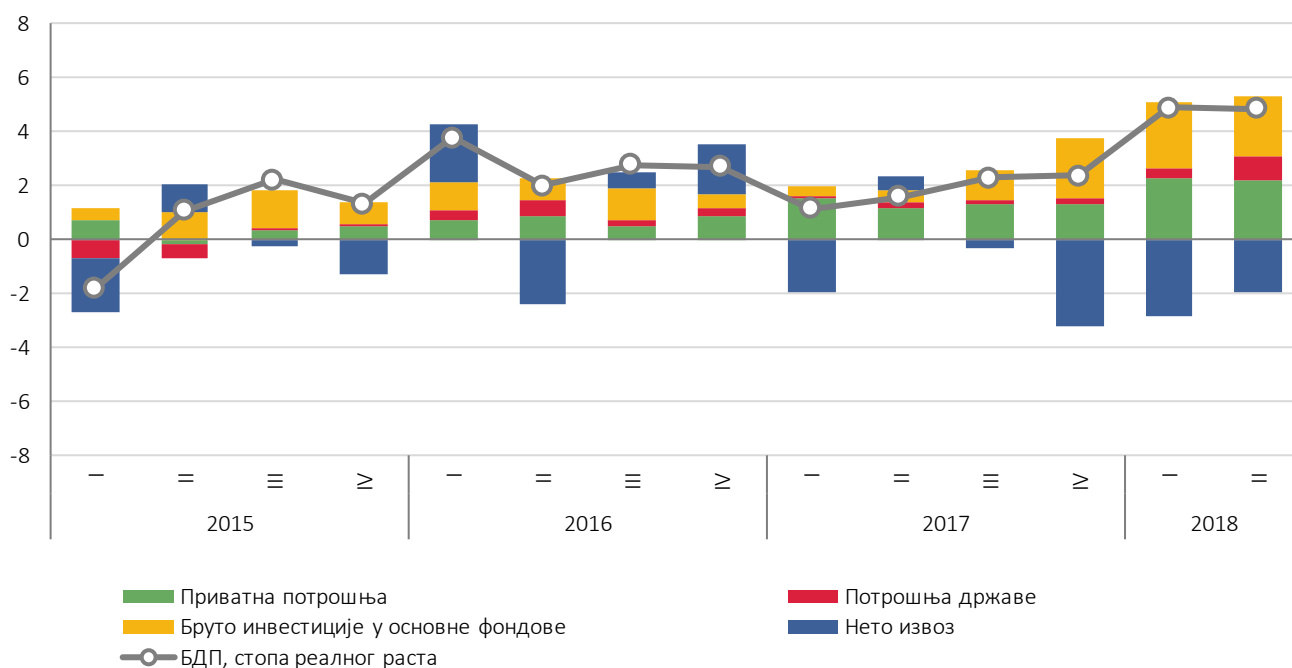
Структура оствареног раста БДП-а, посматрано по **агрегатима употребе**, у последња два квартала посматраног периода повољнија је него у претходном периоду. Након спорог раста од само 2,5% у првој половини 2017. године, инвестиције су нагло убрзале раст у другој половини године. Ово убрзање настављено је и у прва два квартала 2018, када инвестиције достижу раст од 15,1%, односно 12,1%, респективно (Табела 1.1).

Табела 1.1. БДП – агрегати употребе, међугодишње стопе реалног раста, 2015 – Q2 2018. (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

	2015	2016	2017				2018	
			Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
БДП	0,8	2,8	1,1	1,6	2,3	2,4	4,9	4,8
Приватна потрошња	0,5	1,0	2,1	1,6	1,8	1,8	3,1	3,1
Државна потрошња	-1,5	2,2	0,4	1,6	1,0	1,1	2,3	5,3
Бруто инвестиције у основне фондове	5,6	5,1	2,4	2,6	6,2	12,5	15,1	12,1
Извоз	10,2	12,0	9,1	11,2	11,6	7,5	9,5	7,1
Увоз	9,3	9,0	11,3	8,9	10,7	12,1	12,8	9,2

За разлику од инвестиција које имају позитивне трендове крајем 2017, нето извоз на крају 2017. године бележи осетније успоравање раста, због раста увоза (Табела 1.1). Нешто боља ситуација је у прва два квартала 2018, када негативан допринос нето извоза пада у односу на претходни квартал, и износи -2,8 п.п. у Q1 и -1,9 п.п. у Q2 2018. године.

Графикон 1.1. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – агрегати употребе

1. Бруто домаћи производ

Посматрано са **производне стране**, највећи позитиван допринос кварталном расту БДП-а у Q2 (1,3 п.п.) потекао је од веће активности у услужним секторима (осим трговине), који су, збирно посматрано, порасли за 3,3% (Табела 1.2).

Табела 1.2. БДП – производна страна, међугодишње стопе реалног раста, 2015 – Q2 2018. (%)

	2015	2016	2017				2018	
			Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
БДП	0,8	2,8	1,1	1,6	2,3	2,4	4,9	4,8
Пољопривреда	-7,7	8,1	-6,3	-9,1	-11,9	-9,5	10,8	14,8
Индустрија и снабдевање водом	3,2	2,6	1,3	3,5	6,4	2,8	5,4	2,6
Грађевинарство	2,7	3,2	-3,7	-2,1	6,0	17,9	28,2	22,9
Трговина	2,1	3,0	4,2	4,1	6,2	5,4	4,8	5,4
Услуге осим трговине	0,5	2,7	0,9	1,6	1,8	1,8	2,9	3,3
Нето порези	0,9	1,0	2,1	1,8	2,4	2,1	3,1	3,5

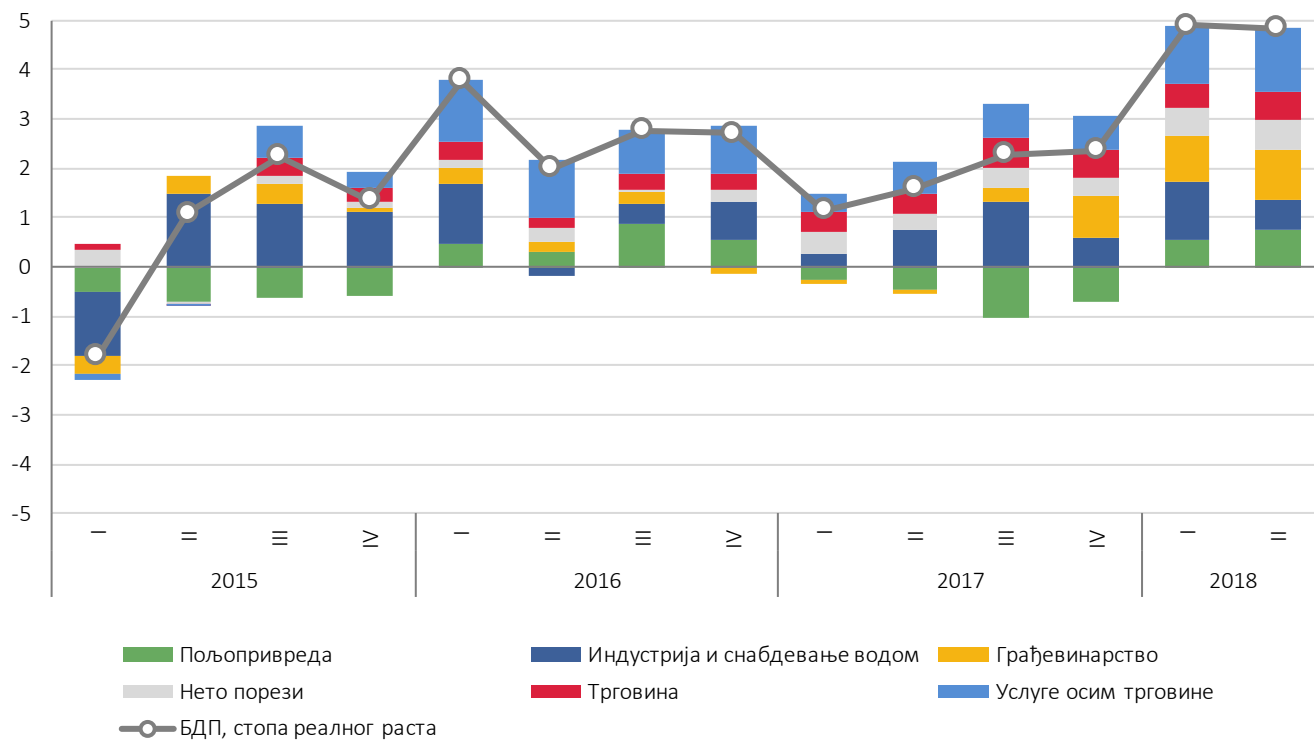
Позитиван допринос расту БДП-а у Q2 наставили су да пружају грађевинарство и индустрија.

Прва два квартала бележе снажан раст грађевинарства, што представља наставак повољних кретања из друге половине 2017, чему је у великој мери допринео и наставак интензивне реализације инфраструктурних пројеката. Наиме, на међугодишњем нивоу, грађевинарство је убрзало раст на 28,2% у првом кварталу и 22,9% у другом кварталу 2018. године, и позитивно допринело расту БДП-а са 1,0 п.п. у Q2 2018.

Позитиван допринос БДП-у дала је и пољопривреда (0,8 п.п.), што је у највећој мери резултат повољних временских услова, нарочито у летњим месецима.

Повољна кретања у индустрији (укључујући снабдевање водом) позитивно су допринела расту БДП-а са 0,6 п.п.

Графикон 1.2. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – производна страна

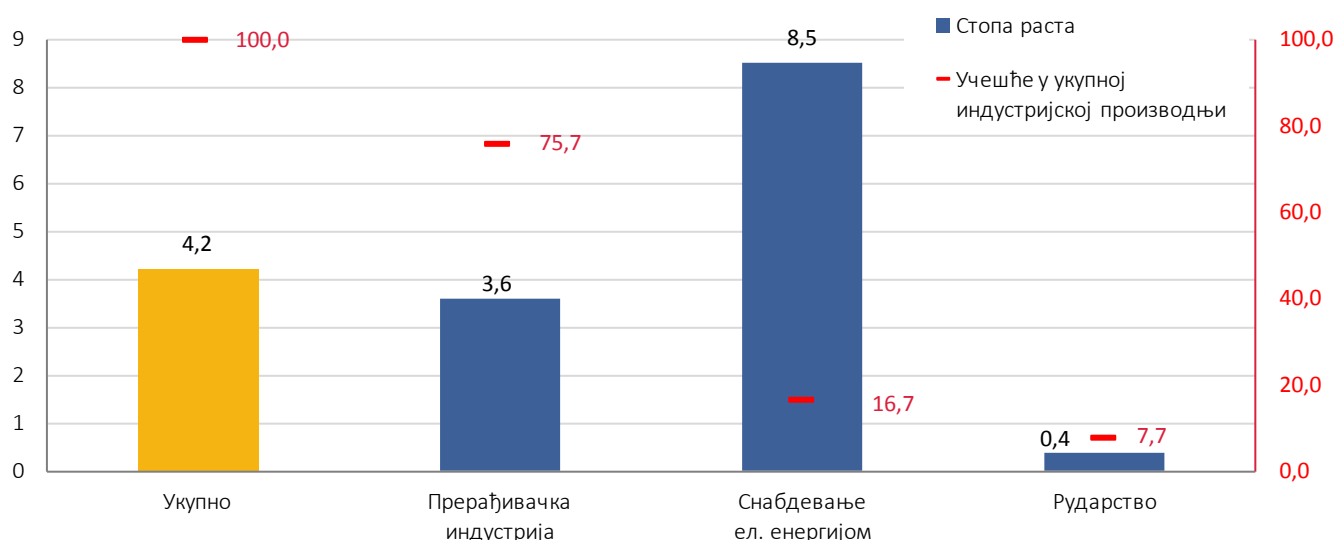

2. Индустриска производња

2.1. Укупна индустриска производња

Укупна индустриска производња у Србији у прва два квартала 2018. била је за 4,2% већа у односу на исти период 2017. године. Сви сектори у првих шест месеци бележе кумулативни раст – Прерађивачка индустрија 3,6%, Снабдевање ел. енергијом, гасом, паром и климатизација 8,5% и Рударство 0,4%.

Графикон 2.1. Кумулативно кретање укупне индустрије и њених сектора (%)
(Q1 + Q2 2018. у односу на исти период претходне године)

Прерађивачка индустрија је, са растом од 3,6%, највише допринела укупном порасту индустријске производње – чак 2,7 п.п.

Сектор Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација допринео је порасту укупне индустрије са 1,4 п.п, а Рударство са 0,1 п.п.

У трећем кварталу очекује се благо успоравање раста, тј. нешто нижи прирасти, због чега ће, према прогнозама, просечан раст укупне индустријске производње у периоду од девет месеци (јануар–септембар) текуће године бити око 3,5%, а раст прерађивачке индустрије око 3%.

Табела 2.1. Индустриска производња, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2016				2017				2018		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+Q2+Q3 ¹⁾
Индустриска производња – укупно	108,0	103,6	104,9	104,6	101,1	103,1	106,9	104,1	106,0	102,5	3,5
Прерађивачка индустрија	106,1	106,5	105,0	106,5	106,0	105,0	108,7	105,7	105,0	102,3	3,0
Снабдевање ел. енергијом	112,2	92,8	106,6	99,2	85,8	93,8	100,5	97,3	110,9	105,7	...
Рударство	113,6	99,2	102,9	98,4	94,2	105,4	105,1	104,3	102,9	97,9	...

¹⁾ Прогноза

2. Индустијска производња

2.2. Прерађивачка индустрија (Ц)

(учешће од 75,7% у укупном Индексу индустријске производње)

У прва два квартала 2018. године, посматрано по областима, прерађивачка индустрија је, при кумулативном поређењу, била већа у 20 од 24 области. Пад је забележен у четири области, од којих две немају значајно учешће у формирању укупног индекса индустријске производње (то су Производња рачунара, са учешћем од 0,8% и Производња дувана, са учешћем од 1,9%). Области које имају висок пондер (заједно учествују са 7,2%) у Укупној индустрији и кумулативни пад у првих шест месеци су: Производња основних фармацеутских производа и препарата (пад од 1%) и Производња електричне опреме (пад од 1,6%).

Графикон 2.2. Прерађивачка индустрија по областима, кумулативне стопе раста (%)

(Q1 + Q2 2018. у односу на исти период претходне године;

области су поређане према опадајућем учешћу у укупној индустријској производњи)

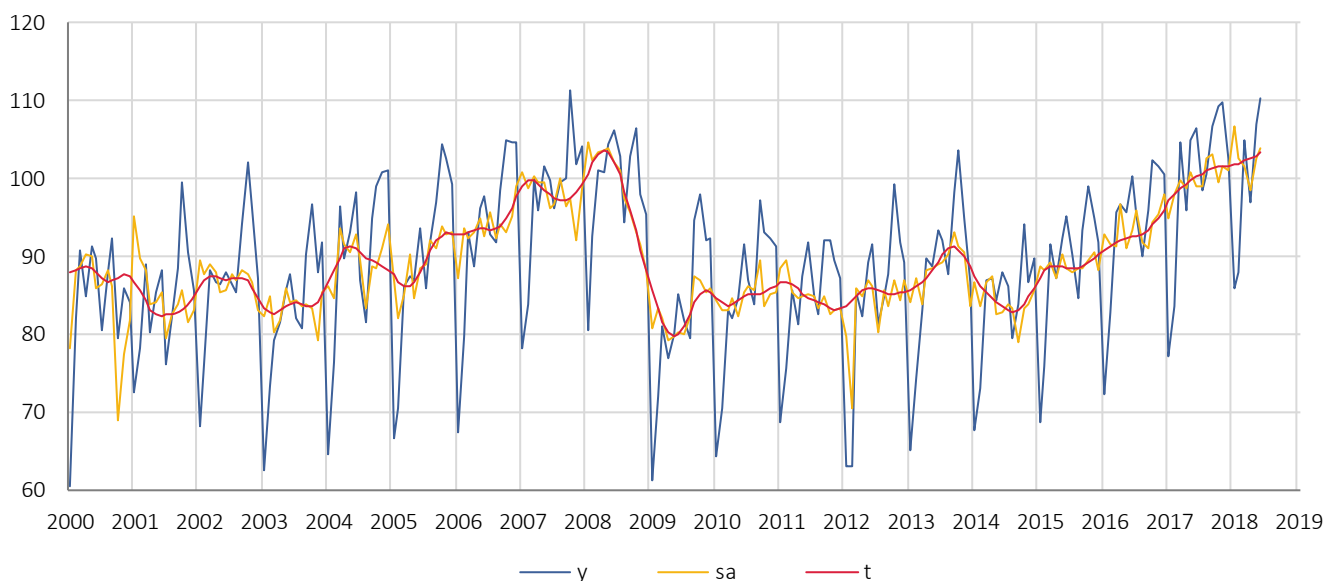

И поред уобичајених сезонских флукуација карактеристичних за овај сектор, од трећег квартала 2014. године, кретање серије Прерађивачке индустрије показује стабилан растући тренд. Овај тренд ће се наставити, али, највероватније, уз све мање стопе прираста.

2. Индустриска производња

Графикон 2.3. Компоненте временске серије Прерађивачке индустрије

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

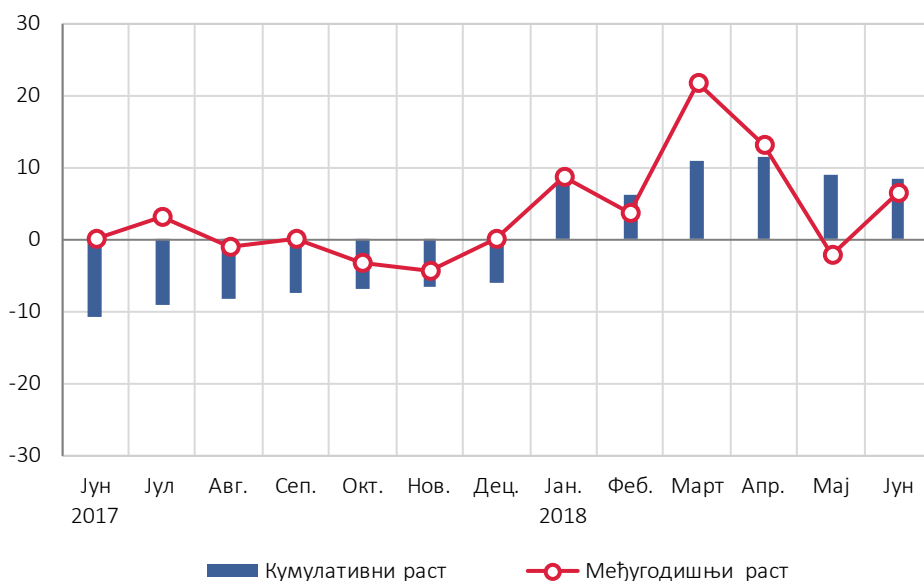

2.3. Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (Д)

(учешће од 16,7% у укупном Индексу индустријске производње)

Графикон 2.4. Кумулативне и међугодишње стопе раста у енергетском сектору (%)

(кумулативне – јануар–јун 2018, у односу на исти период 2017. године;
међугодишње – јун 2018, у односу на јун 2017. године)

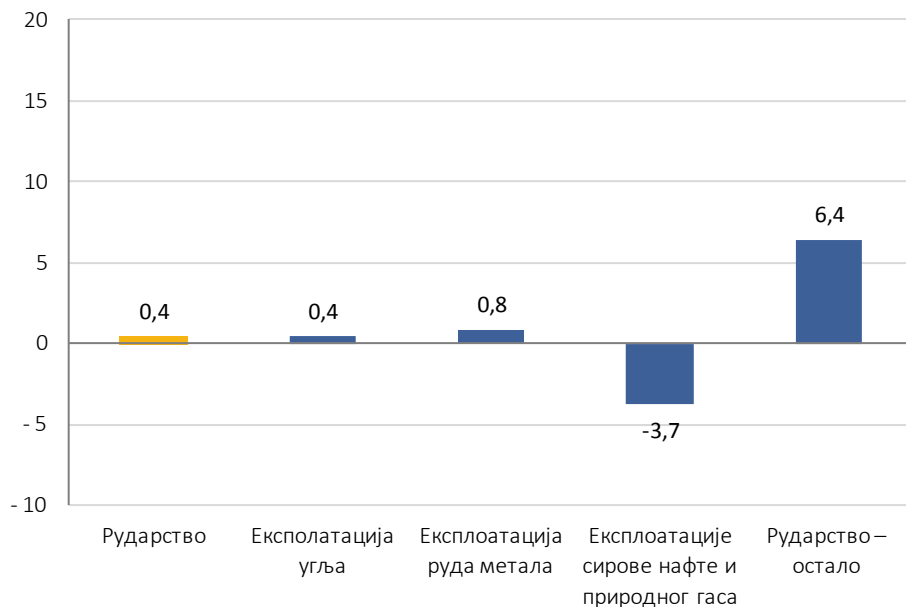
Енергетски сектор је у првих шест месеци 2018. остварио кумулативни пораст од 8,5%. У априлу и јуну је забележен међугодишњи раст (13% и 6,3%, редом), док је у мају евидентиран пад од 2%. Цео сектор има растући тренд, мада изразито колебљив.

2. Индустијска производња

2.4. Рударство (Б)

(учешће од 7,7% у укупном Индексу индустријске производње)

Графикон 2.5. Кумулативне стопе раста у сектору рударства (%)
(Q1 + Q2 2018. у односу на исти период претходне године)

Производња сектора Рударство у првих шест месеци 2018. бележи кумулативни раст од 0,4%. У априлу и јуну је забележен међугодишњи раст (1,7% и 2,9%, редом), док је у мају евидентиран пад од 10%.

Турбуленције у оквиру Производње угља (конкретно, међугодишњи пад у мају од 21%) највише су допринеле колебљивом кретању овог сектора.

Како тумачити временску серију?

Сезонски ефекти могу унети дисторзије у кретање серије, маскирајући на тај начин њену „праву“ природу и важне карактеристике неопходне за детаљну анализу појаве. Приликом одабира индикатора који ће се користити у анализама (оригинални, десезонирани или тренд), треба обратити пажњу на природу посматране серије и сврху анализе која се врши. Три одвојене компоненте (добијене дезагрегацијом серије), заједно са оригиналном серијом, описују различите аспекте једне појаве и користе се за различите аналитичке сврхе – у зависности од интереса истраживача. Десезониране вредности користе се за поређење узастопних периода и процењивање потенцијалне вредности неке серије када ефекти календара и сезоне не би постојали, као што је случај код индустријске производње.

3. Грађевинарство

3.1. Грађевинска активност

Након краћег застоја грађевинске активности у првој половини 2017. године, индекси вредности изведених радова на територији Републике Србије у последња три квартала бележе раст. Стагнирање грађевинске активности у првој половини 2017. било је у највећој мери последица пада вредности радова који су извођени на грађевинама саобраћајне инфраструктуре (путевима и железницама).

У првих шест месеци 2018. године, грађевинска активност на територији Републике Србије порасла је за 26,9%, у сталним ценама, у односу на исти период претходне године.

У Q1 остварен је раст од 29,9%, а у Q2 раст од 24,8% у односу на исти период претходне године.

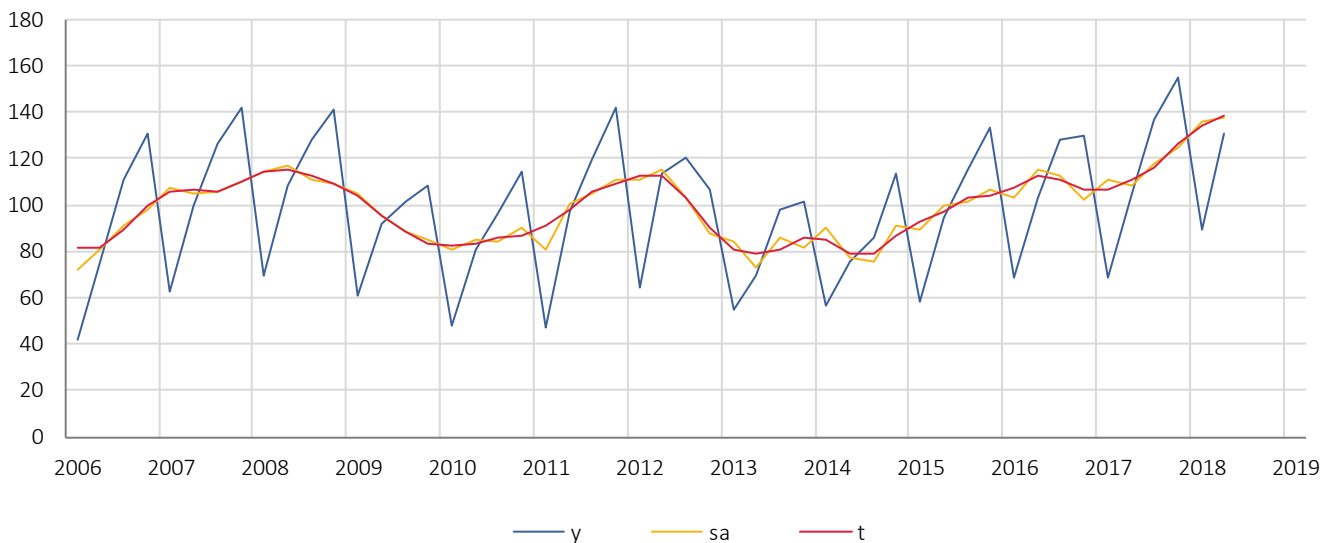
3.1.1. Кретање у првих шест месеци

У првих шест месеци 2018. године, грађевинска активност на територији Републике Србије порасла је за 26,9%, у сталним ценама, у односу на исти период претходне године.

Посматрано према врсти грађевина вредност изведених радова на зградама повећана је за 15,5%, док је повећање на осталим грађевинама износило 33,0%.

Графикон 3.1. Компоненте временске серије Индекса вредности изведених грађевинских радова на територији Републике Србије, у сталним ценама

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

Регионални индикатори показују да је у Београдском региону вредност изведених радова у сталном порасту – и у целој 2017, и у прва два квартала 2018. године.

Региони Војводине и Јужне и Источне Србије у прва два квартала 2017. године бележе пад грађевинске активности у односу на исти период претходне године, али од трећег квартала 2017. вредност изведених радова расте. Нарочито велико повећање вредности приметно је у прва два квартала 2018. године.

У Региону Шумадије и Западне Србије од првог квартала 2017. године грађевинска активност има опадајући карактер, који је очигледан и у прва два квартала 2018. Пад вредности у овом региону највише је изражен на изградњи објеката саобраћајне инфраструктуре (путевима и железницама).

3.1.2. Кретање у другом кварталу 2018.

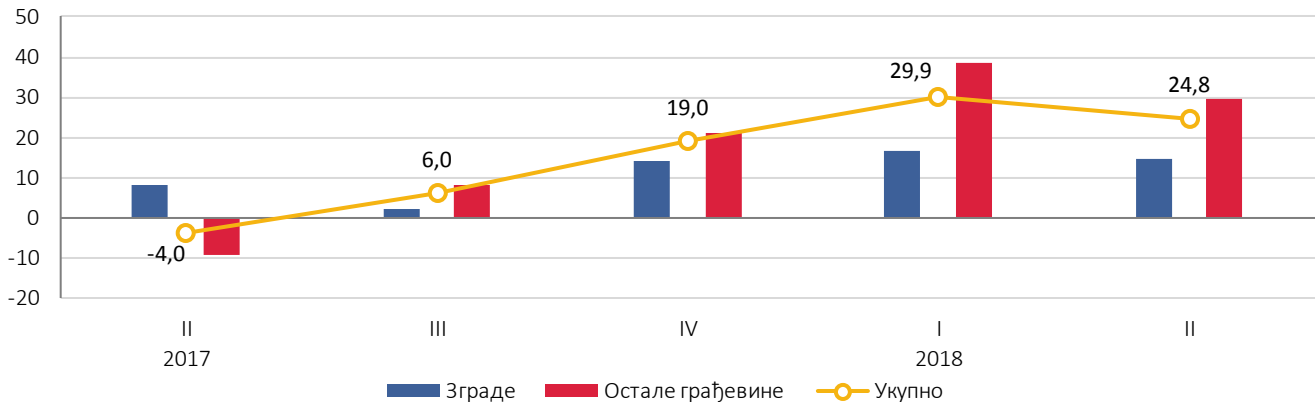
Табела 3.1. Вредност изведених грађевинских радова, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2016				2017				2018		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+Q2+Q3 ¹⁾
Текуће цене	116,0	109,0	112,1	99,8	101,3	102,2	108,9	121,1	130,2	126,3	120,8
Сталне цене	118,6	106,3	106,5	96,3	95,1	96,0	106,0	119,0	129,9	124,8	118,8

¹⁾ Прогноза

У Q2 2018. грађевинска активност је порасла за 26,3% у текућим ценама, док у сталним ценама тај раст (у односу на Q2 претходне године) износи 24,8%. Посматрано према врсти грађевина, вредност изведених радова на зградама повећана је за 14,5%, а на осталим грађевинама (саобраћајнице, цевоводи, сложене индустријске грађевине и сл.) за 29,8% у сталним ценама.

Графикон 3.2. Вредност изведених грађевинских радова у сталним ценама, квартални раст (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

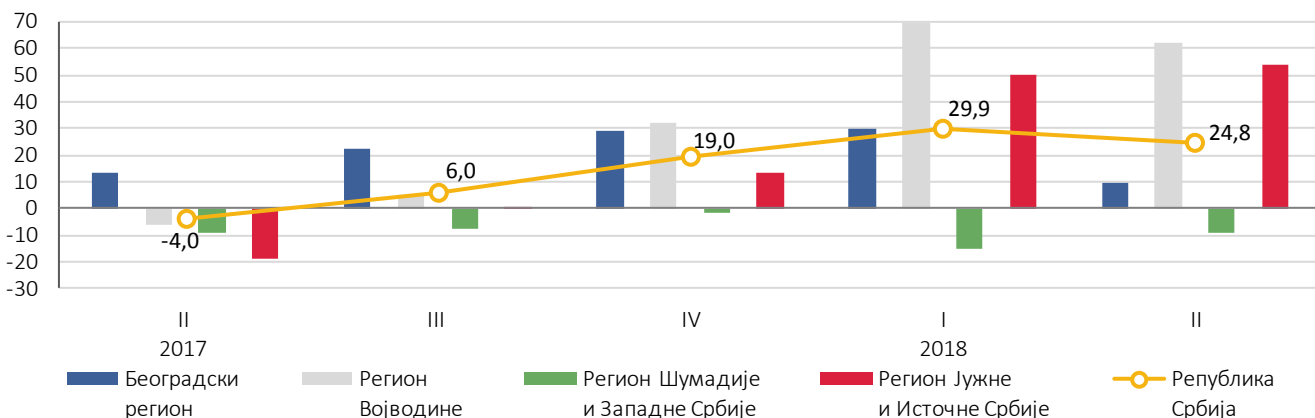
Повећање грађевинске активности у другом кварталу највише је изражено у Региону Војводине, где је активност повећана за 62,3% у сталним ценама.

У Региону Јужне и Источне Србије активност је повећана за 53,8%, а у Београдском региону за 9,7% у сталним ценама.

Значајно повећање вредности у Београдском региону забележено је на стамбеним зградама у оквиру стамбено пословних комплекса и на нестамбеним зградама.

Као и у првом кварталу, грађевинска активност опала је само у Региону Шумадије и Западне Србије – за 9% у сталним ценама. Пад вредности, и у овом кварталу, забележен је на изградњи објеката саобраћајне инфраструктуре и изградњи нестамбених зграда.

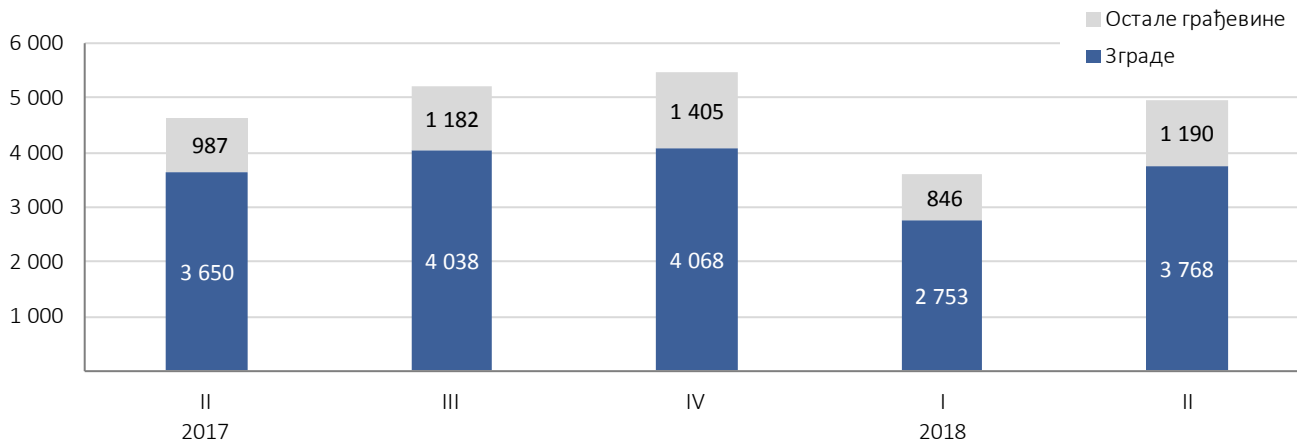
Графикон 3.3. Вредност изведених грађевинских радова по регионима у сталним ценама, квартални раст (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

3. Грађевинарство

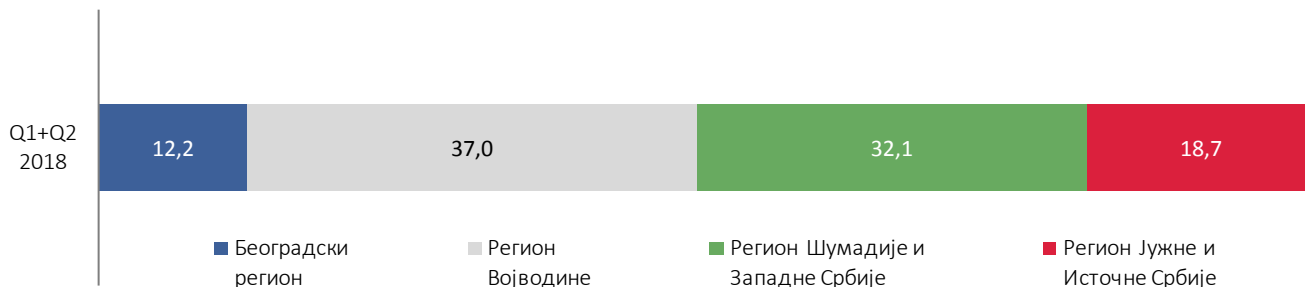
У **другом кварталу 2018.** године издато је укупно 4 958 дозвола. Највећи број тих дозвола (3 768), односи се на извођење радова на зградама, док се остатак односи на радове везане за саобраћајну инфраструктуру, цевоводе, сложене индустријске грађевине итд. Од укупног броја издатих дозвола у Q2 2018. 50,3% се односи на новоградњу, док су остале дозволе издате за адаптацију, санацију, реконструкцију и радове одржавања.

Графикон 3.4. Број издатих грађевинских дозвола за зграде и остале грађевине у Q2 2018.

Посматрано по регионима, у прва два квартала 2018. године највише дозвола издато је у Региону Војводине (3 164), следи Регион Шумадије и Западне Србије (2 744), затим Регион Јужне и Источне Србије (1 604), док је најмањи број издатих дозвола забележен у Београдском региону (1 045).

Графикон 3.5. Удео издатих дозвола по регионима у прва два квартала 2018. (%)

i Речник термина

Вредност изведених грађевинских радова – најважнији индикатор кретања грађевинске активности у Србији. Представља вредност изведених радова на грађевини коју је извештајна јединица извела са радницима које је непосредно ангажовала за извођење радова.

Вредност изведених радова укључује: вредност рада, вредност уграђеног материјала и готових производа за уградњу, утрошене енергенте и остале трошкове који су везани за извођење радова на грађевини. Вредност изведених радова не укључује: вредност радова подизвођача, трошкове набавке земљишта, пројектовања, надзора и ПДВ-а.

Према Класификацији грађевина, која се примењује од 2004. године, а која је у потпуности усаглашена са класификацијом Евростата (*Classification of Types of Constructions*), све грађевине се могу класификовати на два подручја: зграде и остале грађевине.

Вредност на зградама обухвата вредност изведених радова како на стамбеним, тако и на нестамбеним зградама.

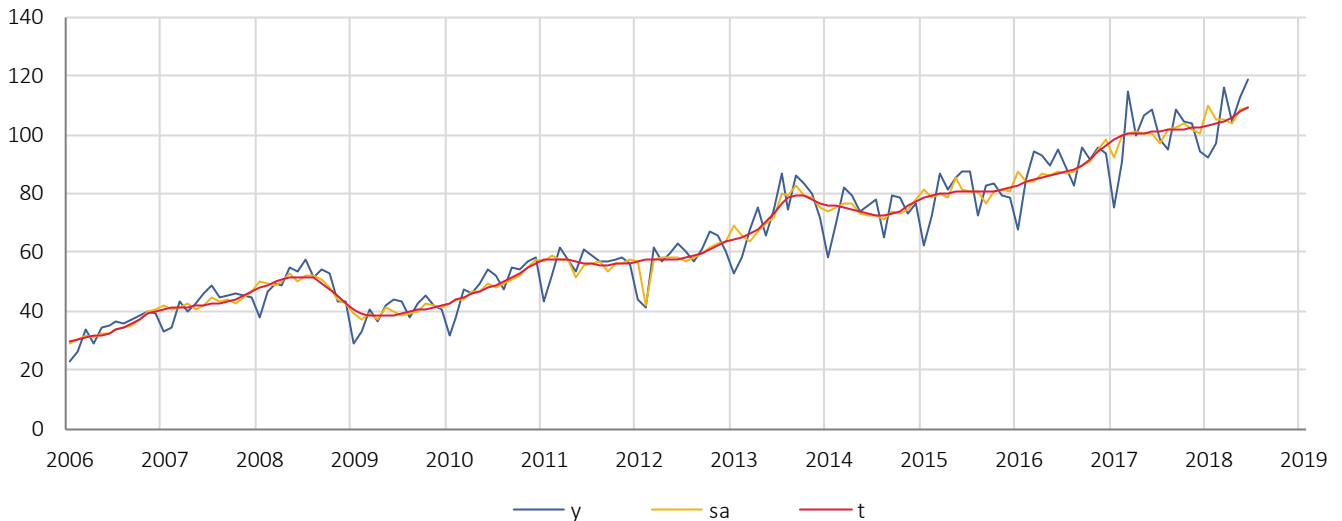
Остале грађевине поред саобраћајне инфраструктуре (путеви, железничке пруге, мостови и сл.) обухватају и изведене радове на цевоводима, сложеним индустријским грађевинама и осталим непоменутиим грађевинама (нпр. грађевине за спорт).

4.1. Укупна вредност извоза робе⁵

Укупна вредност извоза робе у Србији у периоду јануар–јун 2018. године већа је за 7,6% у односу на исти период 2017. године. Посматрано по компонентама временске серије, благо растући тренд, присутан годинама уназад, има тенденцију да се настави и у наредном кварталу.

Графикон 4.1. Компоненте временске серије извоза

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

На укупне резултате извоза су највише утицали раст од 10,7% у сектору прерађивачке индустрије⁶, који чини 92,7% укупног извоза, и пад од 25,8% у сектору пољопривредне производње, лова и услужних делатности, који чини 5,1% укупног извоза у првој половини 2018. године.

Табела 4.1. Извоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (%)

(поређење са истим периодом претходне године)

	2016				2017				2018		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+Q2+ Q3 ¹⁾
Извоз робе – укупно	111,5	108,8	110,2	115,9	113,6	113,7	112,9	108,2	108,9	106,5	108,0
Прерађивачка индустрија	112,2	110,6	110,3	113,3	113,6	112,7	114,3	113,7	112,4	109,2	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	93,7	98,8	113,9	153,6	123,4	125,9	90,5	43,4	70,0	77,9	...
Рударство	121,4	121,9	115,7	126,4	137,1	137,7	137,1	133,5	120,9	89,0	...

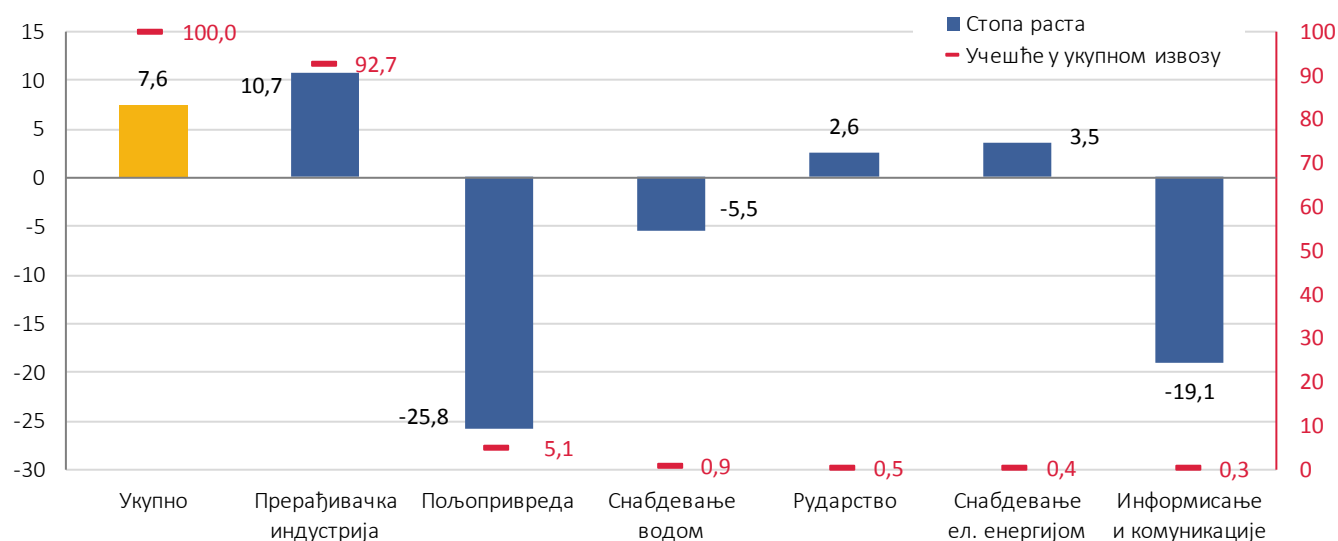
¹⁾ Прогноза

⁵ По текућем курсу, EUR

⁶ Према класификацији делатности (2010)

4. Спољна трговина

Графикон 4.2. Кумулативне стопе раста извоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у извозу (%) (Q1 + Q2 2018. у односу на исти период претходне године)

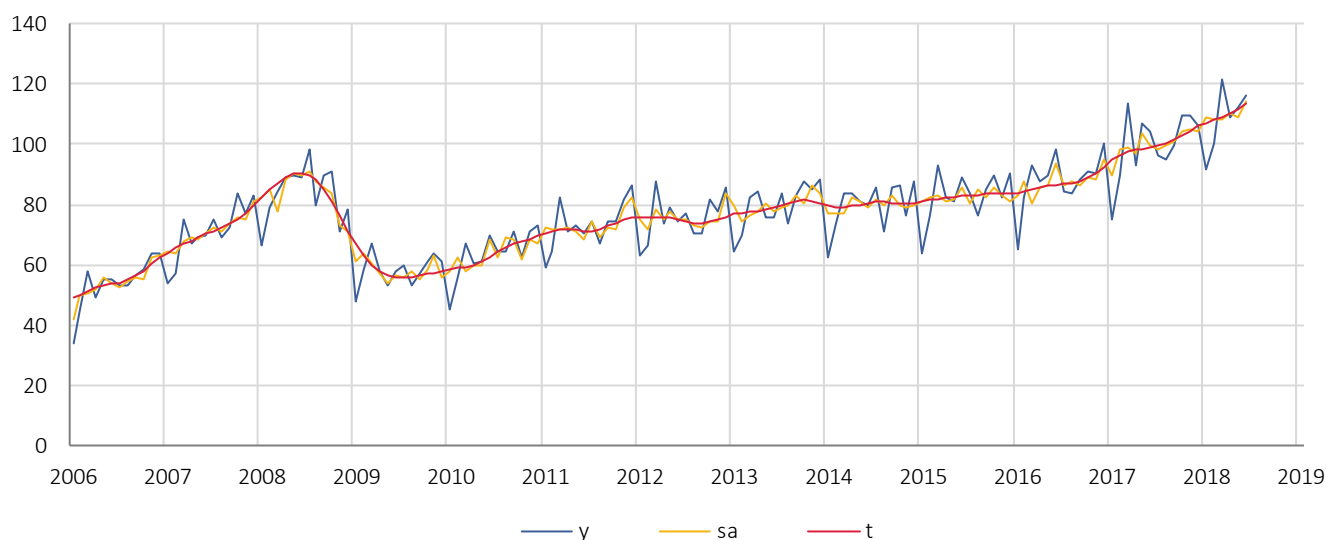

4.2. Укупна вредност увоза робе⁷

Укупна вредност увоза робе у Србији у периоду јануар–јун 2018. године већа је за 11,7% у односу на исти период 2017. године.

Графикон 4.3. Компоненте временске серије увоза

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

На резултате увоза највише су утицали раст од 13,8% у сектору прерађивачке индустрије, који чини 75,9% укупног увоза, 10% у увозу робе која још увек није класификована, што чини 11,3% укупног увоза, и 8,8% у сектору рударства који чини 9% укупног увоза у првој половини 2018. године.

⁷ По текућем курсу, EUR

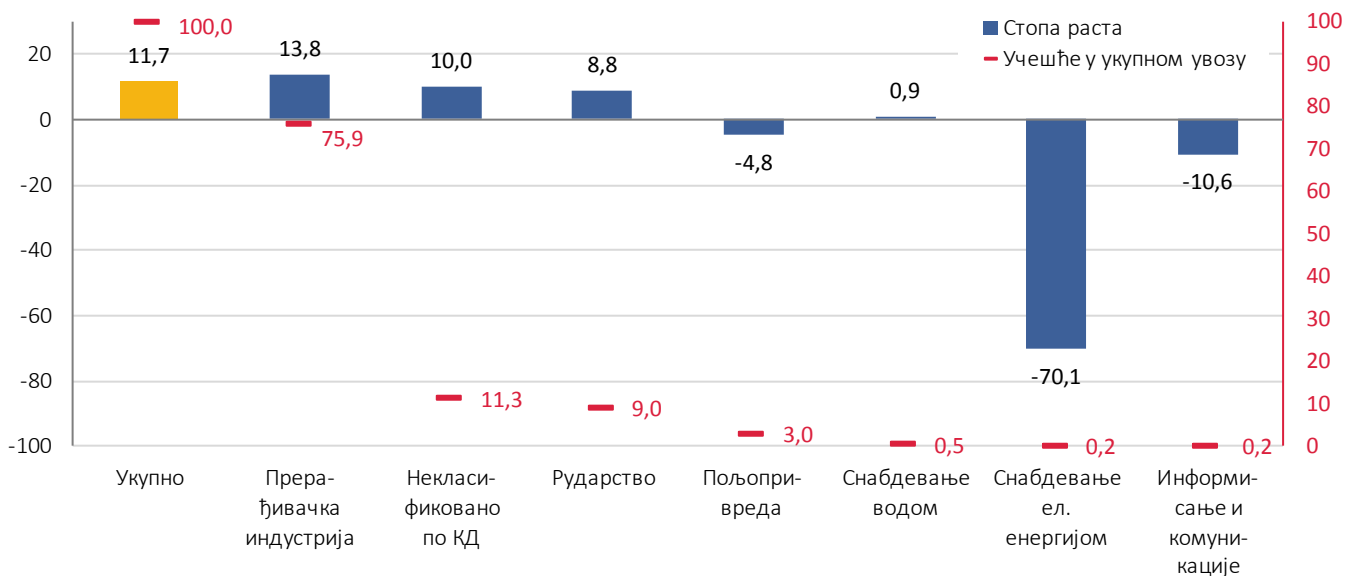
4. Спољна трговина

Табела 4.2. Увоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2016				2017				2018		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+Q2+Q3 ¹⁾
Увоз – укупно	103,0	109,0	104,7	107,3	115,8	110,4	113,6	115,5	112,5	111,0	111,5
Прерађивачка индустрија	103,1	106,8	104,3	107,1	110,1	108,5	111,2	114,8	118,5	109,8	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	110,1	104,6	100,9	93,4	108,6	121,4	125,7	126,1	99,7	90,9	...
Рударство	77,3	97,7	82,9	90,1	154,6	123,0	133,5	127,8	100,9	118,3	...

¹⁾ Прогноза

Графикон 4.4. Кумулативне стопе раста увоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у увозу (%)
(Q1 + Q2 2018. у односу на исти период претходне године)

4.3. Најважнији спољнотрговински партнери

Најважнији спољнотрговински партнери у првој половини 2018. године биле су земље са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Земље чланице Европске уније чине 64,7% укупне размене, док је СЕФТА на другом месту. Појединачно гледано, главни спољнотрговински партнери приказани су у табели 4.3.

Табела 4.3. Најважнији спољнотрговински партнери

Извоз	мил. EUR	Увоз	мил. EUR
Италија	1 109,4	Немачка	1 434,4
Немачка	980,5	Италија	1 039,7
Босна и Херцеговина	629,6	Кина	846,3
Руска Федерација	451,3	Руска Федерација	810,8
Румунија	424,2	Мађарска	539,9

4. Спољна трговина

4.4. Прерађивачка индустрија (Ц)

(учешће од 92,7% у укупном извозу и 75,9% у укупном увозу)

Извоз прерађивачке индустрије је остварио раст од 10,7% у односу на прву половину 2017. године и био је већи у свим областима Класификације делатности.

Извоз моторних возила и приколица бележи раст од 7,9% у односу на период јануар–јун 2017. и највећу појединачну вредност извоза од 1,1 милијарди евра. Осим ове области, веома добри резултати су забележени у извозу основних метала (раст од 24,5%), производа од гуме и пластике (раст од 18%), електричне опреме (раст од 5,2%) и хемикалија и хемијских производа (раст од 14,1%).

Извоз прехранбених производа након лошијих резултата у прва четири месеца 2018. улази у фазу опоравка. У односу на прву половину претходне године, регистрован је раст од 0,7%. Лошији резултати су у највећој мери последица смањеног извоза шећера и уља и масти (59,3% кумулативни пад извоза шећера и 22,3% пад извоза уља и масти). У мањој мери евидентиран је пад извоза млинских производа и прераде и конзервисања меса (7% и 9% редом). Резултати извоза у свим овим групама се побољшавају из месеца у месец, али је динамика опоравка спора.

Графикон 4.5. Извоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%)

(Q1 + Q2 2018. у односу на исти период претходне године, према опадајућем учешћу у укупном извозу)

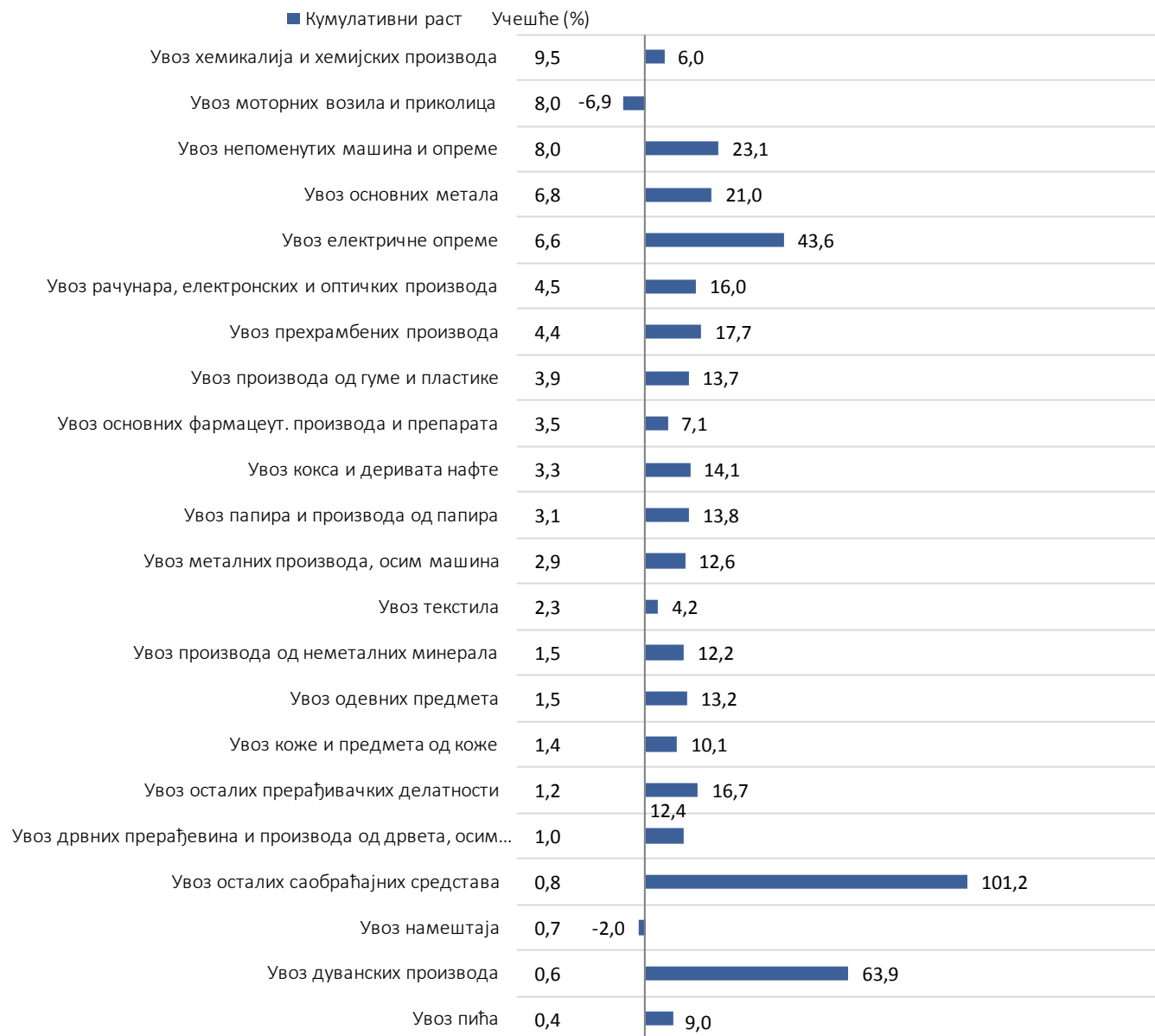

4. Спољна трговина

Увоз прерађивачке индустрије је остварио раст од 13,8% у односу на прву половину 2017. На овај резултат је највише утицао раст увоза хемикалија и хемијских производа (6%), непоменутих машина и опреме (23,1%), основних метала (21%) и електричне опреме (43,6%). С друге стране, увоз моторних возила и приколица је остварио пад од 6,9% и смањење учешћа у укупном увозу – са 9,6% у истом периоду претходне године – на 8%.

Графикон 4.6. Увоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%)

(Q1 + Q2 2018. у односу на исти период претходне године, према опадајућем учешћу у укупном увозу)

4. Спољна трговина

4.5. Пољопривреда, шумарство и рибарство (А)

(учешће од 5,1% у укупном извозу и 3% у укупном увозу)

Пољопривредна производња је остварила велики подбачај у 2017. години, што се одразило и на резултате извоза у 2018. Извоз у овом сектору остварио је пад вредности од 25,8%, као и пад учешћа са 7,4% на 5,1% у односу на период јануар–јун 2017. године. Најзначајнија област овог сектора, Пољопривредна производња, лов и услужне делатности, која учествује са 96,9% у извозу целог сектора, бележи пад од 27%. Највећи пад извоза, у односу на првих шест месеци 2017. године, регистрован је код извоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица (кумулативни пад од 33,8%) и извоза јабучастог и коштичавог воћа (кумулативни пад од 22,6%), двеју група КД које заједно чине 73,4% укупног извоза читавог сектора.

С друге стране, у увозу је остварен пад од 4,8%. Регистрован је велики раст увоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица од 23,9% и агрума од 20%, али и пад увоза дувана од 26,3% и биљака за припремање напитака од 25,4%. Како ове групе КД чине чак 48,8% укупног увоза читавог сектора, може се рећи да је структура увоза у овом сектору значајно промењена у односу на исти период претходне године.

4.6. Рударство (Б)

(учешће од 0,5% у укупном извозу и 9% у укупном увозу)

Сектор Рударство бележи кумулативни раст извоза од 2,6% у односу на период јануар–јун 2017. Вредности тренда су у континуираном благом опадању последњих седам месеци.

Увоз овог сектора је остварио раст од 8,8%, који је највећим делом проузрокован растом од 16,7% у увозу сирове нафте и природног гаса.

Речник термина

Роба која није класификована по КД (2010) обухвата робу на складиштењу, робу у слободној зони, као и робу за коју није попуњена царинска тарифа.

5.1. Промет робе у трговини на мало (Област 47 Класификације делатности)

Промет робе у трговини на мало у периоду јануар–јун 2018, у односу на исти период 2017. године, већи је у текућим ценама за 5,3%, а у сталним ценама за 3,4%.

Табела 5.1. Промет робе у трговини на мало, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2016				2017				2018		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+Q2+Q3 ¹⁾
Текуће цене	109,7	105,6	106,8	108,6	108,8	109,8	107,6	106,6	104,7	105,8	105,0
Сталне цене ²⁾	109,9	107,2	106,9	106,9	104,0	104,7	104,0	103,0	103,3	103,4	103,0

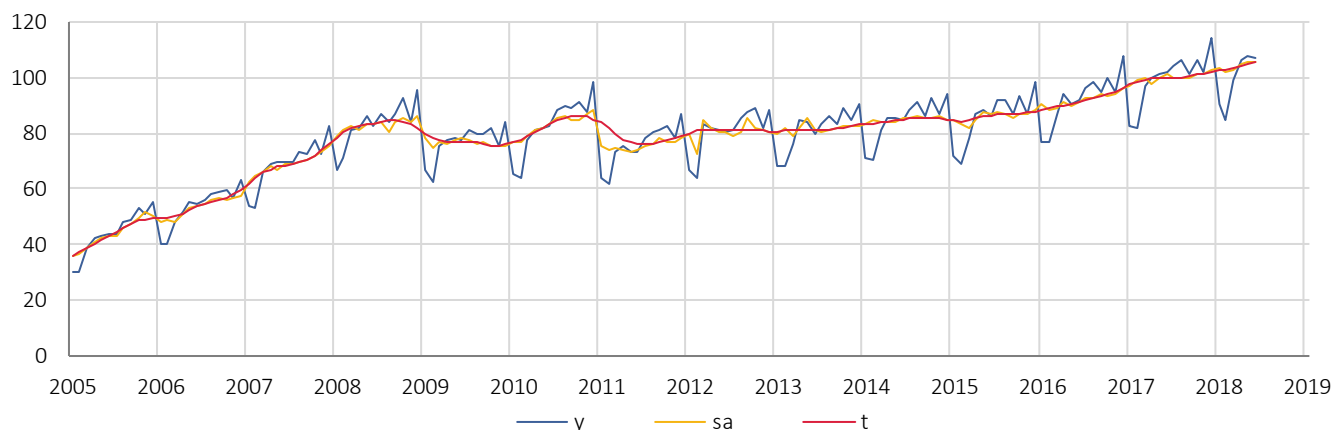
¹⁾ Прогноза

²⁾ Индекси су прерачунати преко месечних индекса у сталним ценама

Посматрано у односу на просек 2017. године, у првих шест месеци 2018. дошло је до очекиваних сезонских флукуација у трговини на мало, како у текућим тако и у сталним ценама. Ипак, дугорочни тренд је стабилан и благо растући, и у току прве половине 2018. био је изнад прошлогодишњег просека (у просеку 4% у текућим, односно 2,1% у сталним ценама).

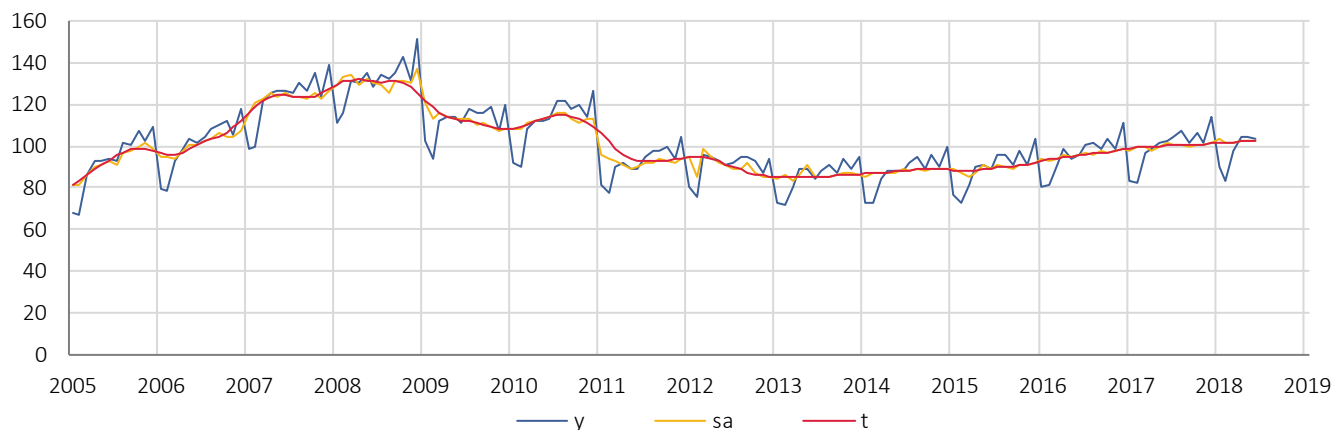
Графикон 5.1. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у текућим ценама

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2017 = 100)

Графикон 5.2. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у сталним ценама

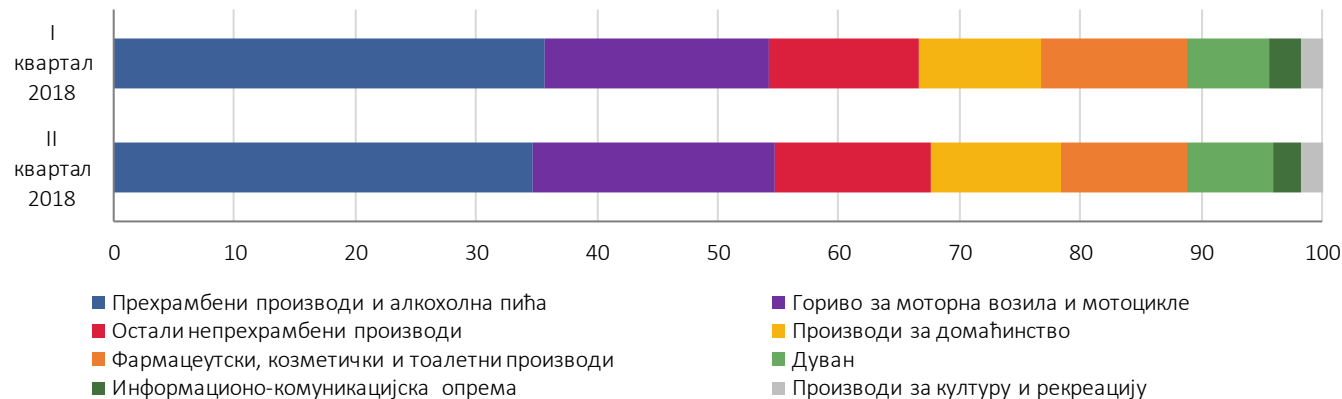
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2017 = 100)

5. Унутрашња трговина

Посматрано по **робним групама**, у другом кварталу 2018, у односу на први квартал, није дошло до значајних промена у структури промета робе у трговини на мало. Најзаступљенији су били прехранбени производи и алкохолна пића (34,7%), а затим следе гориво за моторна возила и мотоцикле (20,1%) и остали непрехранбени производи (12,9%).

Графикон 5.3. Структура промета у трговини на мало по робним групама (%)

5.2. Промет робе у трговини на велико (Област 46 Класификације делатности)

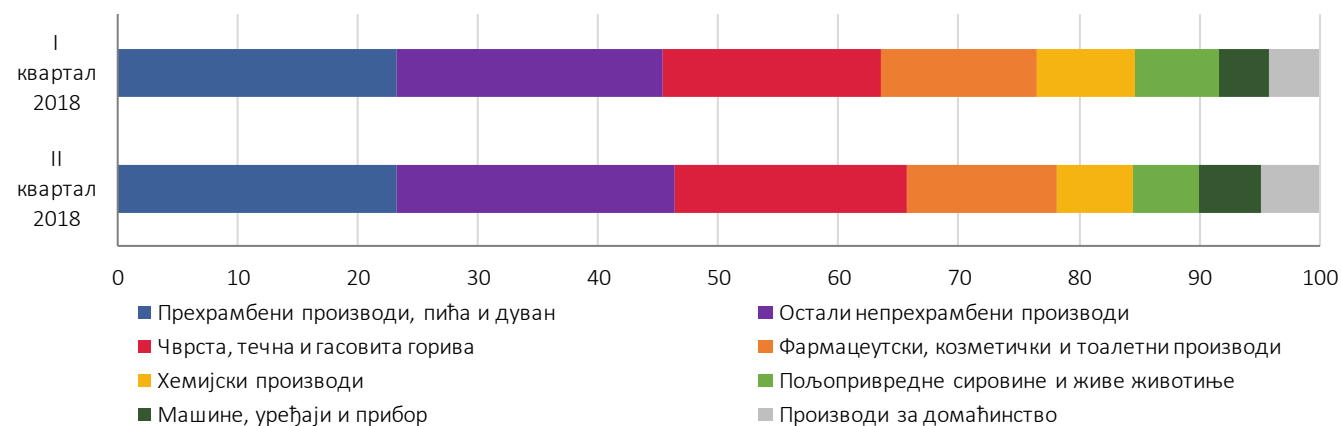
Промет робе у трговини на велико у првој половини 2018, у односу на исти период претходне године, бележи раст у текућим ценама од 7,3%.

Табела 5.2. Промет робе у трговини на велико, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2016				2017				2018	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Текуће цене	102,6	100,9	99,0	100,9	109,7	106,1	108,2	107,7	104,3	110,2

Посматрано по **робним групама**, слично као и у првом кварталу, у промету робе у трговини на велико у другом кварталу 2018. били су најзаступљенији прехранбени производи, пића и дуван (23,3%), а затим следе остали непрехранбени производи (23,1%), и чврста, течна и гасовита горива (19,3%).

Графикон 5.4. Структура промета у трговини на велико по робним групама (%)

5. Унутрашња трговина

5.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила (Област 45 Класификације делатности)

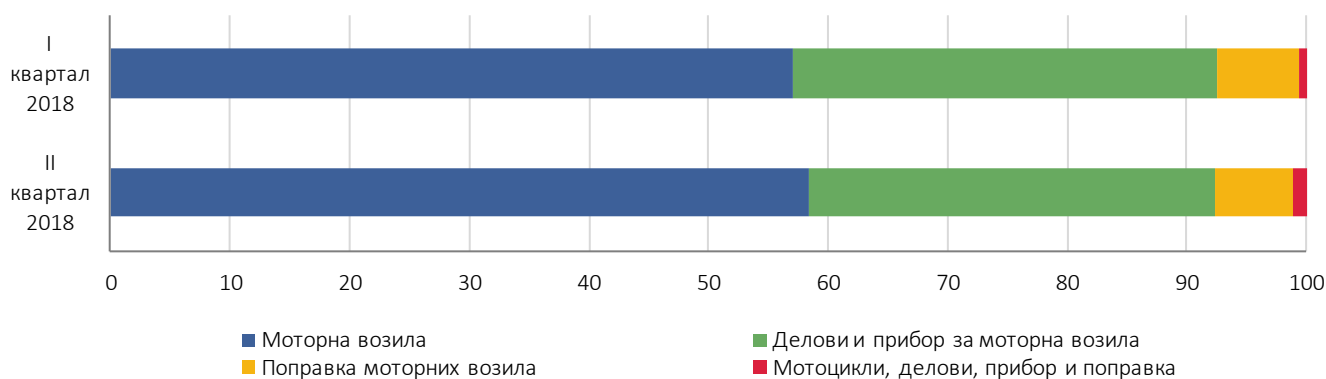
Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила у првој половини 2018, у односу на исти период претходне године, бележи раст у текућим ценама од 6,5%.

Табела 5.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2016				2017				2018	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Текуће цене	124,5	129,4	114,4	115,7	121,3	113,2	114,2	109,5	104,1	108,4

Посматрано по **робним групама**, у промету робе у трговини на велико и мало и поправци моторних возила у другом кварталу 2018. била су најзаступљенија моторна возила (58,4%), а затим следе делови и прибор за моторна возила (34%).

Графикон 5.5. Структура промета у трговини на велико и мало и поправци моторних возила по робним групама (%)

Напомена:

Индекси промета робе трговине на мало у сталним ценама добијени су дефлационирањем индекса у текућим ценама одговарајућим индексима потрошачких цена, из којих су искључени: вода (из комуналних система), струја и моторна возила, мотоцикли и делови.

6. Цене

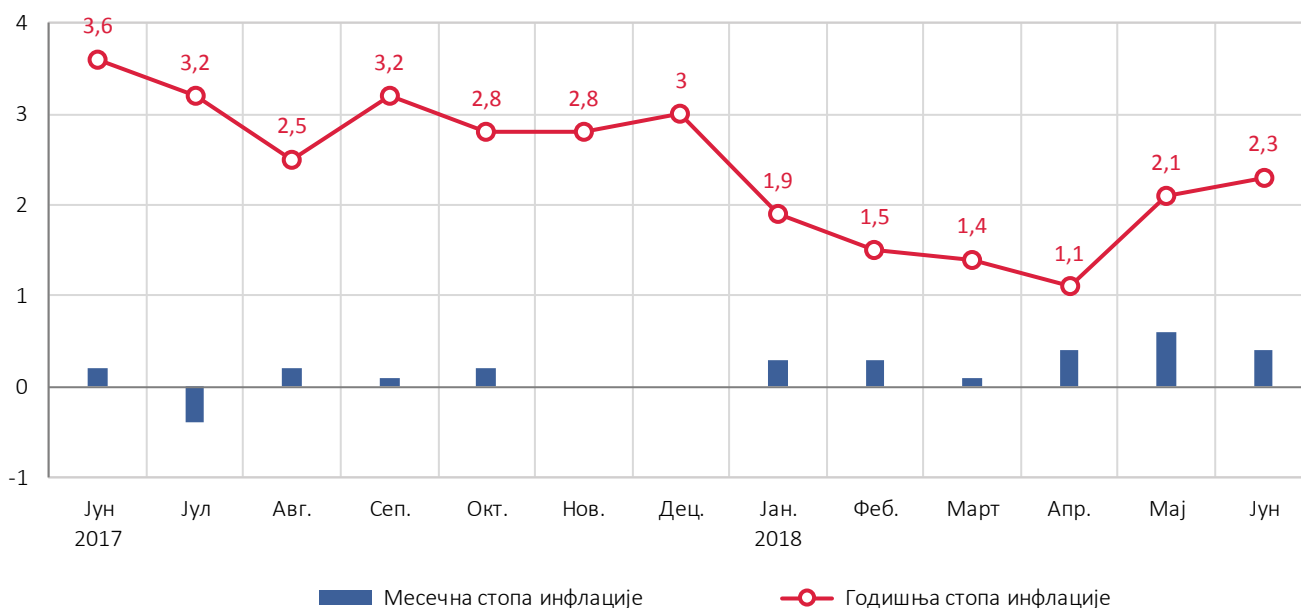
6.1. Кретање инфлације

У првих шест месеци 2018. године, у односу на исти период претходне године, остварен је кумулативни међугодишњи раст потрошачких цена од 1,7%. Овај резултат је незнатно изнад доње границе таргетиране инфлације Народне банке Србије за 2018. годину, од 3,0±1,5%.

У јуну текуће године, потрошачке цене су међугодишње повећане за 2,3%, што је највећи међугодишњи раст од почетка године.

Према прогнозама РЗС-а, очекује се да ће се у наредном периоду потрошачке цене постепено повећавати, услед очекиваног бржег раста домаће тражње, повољних кретања на тржишту рада и код зарада, и слабљења ефекта базе. Прогнозирани раст цена у прва три квартала 2018. године износи 2,0% међугодишње (табела 6.1).

Графикон 6.1. Стопа инфлације мерена индексима потрошачких цена, јун 2017 – јун 2018.

Табела 6.1. Међугодишње стопе раста, 2016 – Q2 2018. (%)

(квартал у односу на исти квартал претходне године)

	2016				2017				2018		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+Q2+Q3 ¹⁾
Потрошачке цене (ИПЦ)	1,5	0,5	1,0	1,5	3,1	3,7	3,0	2,9	1,6	1,7	2,0

¹⁾ Прогноза

Речник термина

Годишња стопа инфлације – промена цена у текућем месецу у односу на исти месец претходне године, у %.

Месечна стопа инфлације – промена цена у текућем месецу у односу на претходни месец, у %.

Посматрано по **основним групама потрошње** у оквиру индекса потрошачких цена, кумулативни међугодишњи раст од 1,7% у прва два квартала 2018. године највише је био условљен доприносом раста следећих група производа:

- **Храна и безалкохолна пића (допринос 0,6 п.п.)**

Имајући у виду високо учешће ове групе у укупној структури потрошње (31,7%), јасно је да је раст ИПЦ-а највише опредељен растом њених цена. У оквиру ове групе највећи допринос кумулативном индексу имали су следећи производи: воће (0,2 п.п.), поврће (0,2 п.п.), безалкохолних пића (0,1 п.п.) и хлеба и житарица (0,1 п.п.).

На основу анализе сезонске компоненте **воћа и поврћа** (почев од првог квартала 2007. године) утврђено је да утицај ове групе на раст укупних потрошачких цена након другог квартала, у просеку, почиње да се смањује – у трећем кварталу је чак и негативан, једино још у четвртном кварталу значајан утицај на раст цена хране, у просеку, има цена поврћа.

Што се тиче утицаја цене **хлеба и житарица**, важно је напоменути да се, и поред повољне агрометеоролошке ситуације и очекиваних виших приноса пшенице у Србији, на европском тржишту и Црноморском региону, у овогодишњој сезони очекује знатно нижи принос пшенице и жита. Како је цена жита на тржишту Србије под великим утицајем цена ових великих међународних тржишта, то је утицало и на раст цене жита и на берзи у Србији, што је био добар знак за домаће пољопривредне произвођаче али не и за потрошаче производа. Сходно томе, евидентниран благи раст цена производа хлеба и житарица у другом кварталу последица је очекивања кретања цене пшенице на светским берзама, док су, са друге стране, залихе жита ниске услед лоше прошлогодишње сезоне у Србији.

Посматрано са аспекта груписаних производа, у структури цена хране и безалкохолних пића највећи допринос расту дала је **непрерађена храна** (0,4 п.п.), док је **прерађена храна** имала мањи утицај (0,2 п.п.).

- **Алкохолна пића и дуван (допринос 0,4 п.п.)**

У оквиру ове групе највећи допринос долази од раста цена **дувана** (0,4 п.п.). Наиме, у питању је директна последица усаглашене акцизне политике, према којој се, сагласно акцизном календару 2018–2020, сваког јануара и јуна специфична акциза на цигарете повећава за 1,5 динара, уз зарачунату и пропорционалну акцизу (од 33,0%) на цигарете и придодат ПДВ. Ове тенденције ће за неколико година довести цену цигарета у Србији на ниво који се, у просеку, плаћа у земљама Европске уније.

Важно је напоменути и то да се учешће цене дувана у укупним потрошачким ценама у последњих неколико година константно смањује, што је последица смањења конзумирања, тј. издвајања новца од стране потрошача. То је разлог што и у прва два квартала 2018. године, и поред раста цена цигарета, њихов допринос има благо опадајућу тенденцију у поређењу са истим периодима из претходних година.

- **Становање, вода, ел. енергија, гас и друга горива (допринос 0,2 п.п.)**

Укупан кумулативни раст цена ове групе производа у прва два квартала 2018. године превасходно је условљен растом цена чврстих горива и цена електричне енергије за домаћинство.

На крају другог квартала, услед раста цене угља и дрвета на тржиштима земаља у окружењу и спекулативних флукуација на домаћем тржишту, раст цена **чврстих горива** износио је 5,1%, доприносећи укупном кумулативном расту потрошачких цена од почетка године за 0,1 п.п.

Раст цена **електричне енергије за домаћинство** последица је раста цена струје од 2,1% и њен укупан допринос стопи раста потрошачких цена на крају другог квартала износио је 0,1 п.п.

- **Рекреација и култура (допринос 0,2 п.п.)**

Са кумулативним растом од 18,6%, у овој групи производа највећи позитиван допринос имале су цене **пакет-аранжмана**, доприносећи расту укупних потрошачких цена за 0,1 п.п. Услуге за културе допринеле су расту са 0,1 п.п.

6. Цене

- **Транспорт (допринос 0,1 п.п.)**

У структури ове групе производа полугодишњи раст цена **горива и мазива за путничке аутомобиле** од 2,4% анулирао је полугодишњи пад цена аутомобила од 3,2%. Наиме, још од почетка године велике флукуације на светском тржишту условиле су константан благи раст цене нафте, што се одразило на раст цене горива. Државна захватања, услед повећања акциза (и сходно томе већег ПДВ-а, због веће основице) у прва два квартала, износила су 2,63 динара по литри бензина, и дизела за 3,07 динара, у просечној малопродајној цени.

Као резултат таквих тенденција, укупан кумулативан раст цена горива и мазива за путничке аутомобиле резултирао је доприносом укупној међугодишњој стопи раста потрошачких цена од 0,1 п.п.

Графикон 6.2. Доприноси кумулативној стопи раста потрошачких цена по компонентама, п.п.

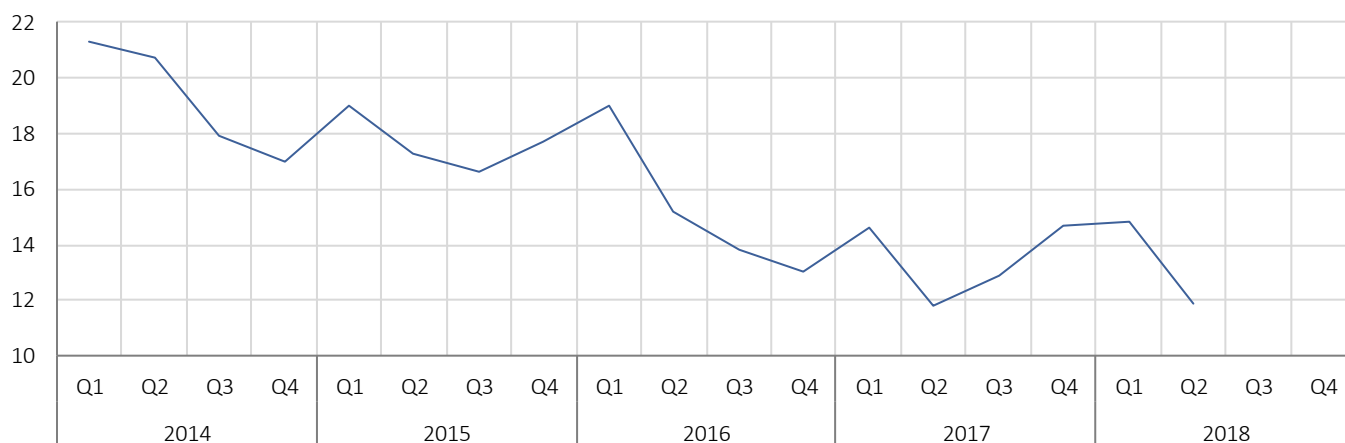
7. Тржиште рада

У Србији је у другом кварталу 2018. године било запослено 2,897 милиона лица, а незапослено 391,6 хиљада лица старијих од 15 година⁸.

У поређењу са претходним кварталом (Q1 2018) стопа незапослености је нижа и износи 11,9% (после 14,8% у Q1 2018), а број незапослених лица је мањи за 77,2 хиљаде.

Премда кретање стопе незапослености има опадајућу тенденцију, оно у себи садржи сезонску компоненту коју, због недовољне дужине серије, за сада није могуће елиминисати.

Графикон 7.1. Кретање стопе незапослености у периоду Q1 2014 – Q2 2018, квартална периодика; лица старости 15 и више година

Табела 7.1. Тржиште рада, квартални подаци, лица старости 15 и више година

	Актуелни квартал	Претходни квартал		Исти квартал претходне године	
	Q2 2018 (у хиљадама)	Q1 2018 (у хиљадама)	промена, %	Q2 2017 (у хиљадама)	промена, %
Незапослени	391,6	468,7	-16,5	384,1	2,0
Запослени	2 896,8	2 688,3	7,8	2 881,0	0,5
	%	%	промена, %	%	промена у %
Стопа незапослености	11,9	14,8	-19,6	11,8	0,8
Стопа запослености	48,6	45,1	7,8	48,1	1,0

7.1. Поређење са истим кварталом претходне године

У поређењу са истим кварталом претходне године, број незапослених лица повећан је за 2% (са 384,1 хиљаде на 391,6 хиљада). Истовремено, за 0,5% повећан је и број запослених (са 2,881 милиона у Q2 2017. на 2,897 милиона у Q2 2018. године).

Стопа незапослености **младих** (старости од 15 до 24 године) у Q2 2018 износила је 27,5% и нижа је у односу на Q2 2017, када је износила 28,9%. Највиша стопа незапослености младих забележена је у Региону Јужне и Источне Србије (36,6%), а најнижа у Војводини (21,3%).

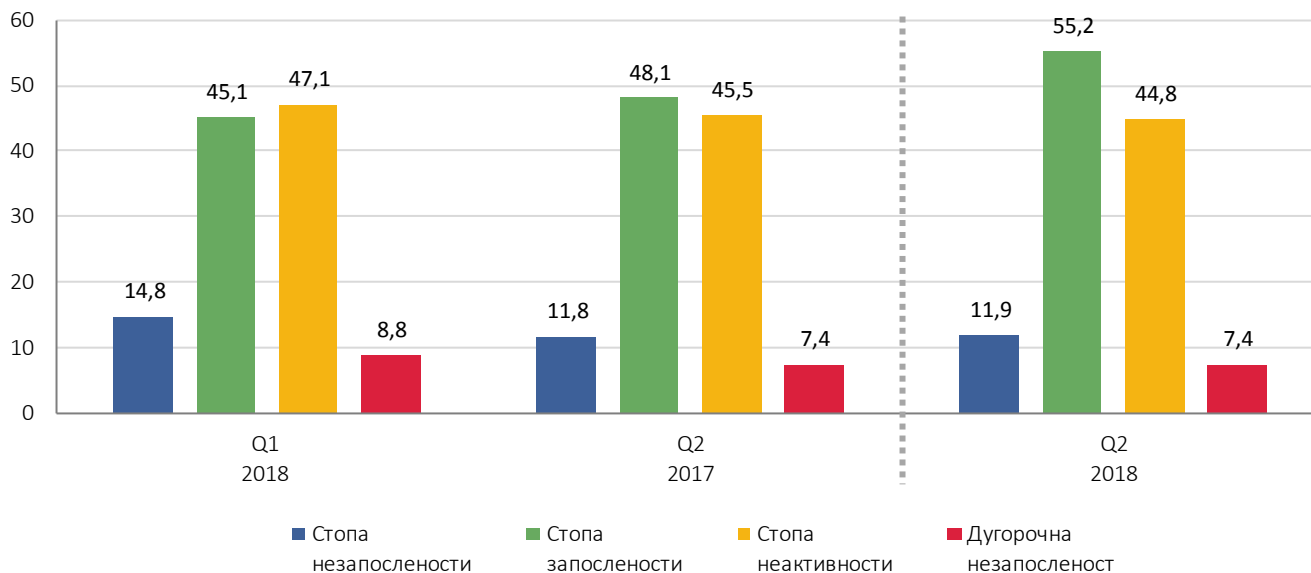
Дугорочна незапосленост (учешће лица незапослених дуже од годину дана у активном становништву старости 15 и више година) иста је као и у другом кварталу 2017. и износи 7,4%.

⁸ Сви подаци су преузети из Анкете о радној снази

7. Тржиште рада

У поређењу и са Q2 2017, и са Q1 2018. године, најважнији контингенти тржишта рада показују тенденцију раста запослености (и активности) и пада неактивности.

Графикон 7.2. Тржиште рада – актуелни квартал, претходни квартал и исти квартал претходне године

7.2. Поређење са претходним кварталом

У поређењу са претходним кварталом, Q1 2018, број незапослених смањен је за 77,2 хиљаде лица, а број запослених је повећан за 208,5 хиљада лица.

Стопа незапослености **младих** (од 15 до 24 године) у Q2 2018. износила је 27,5%, што је за 7,1 п.п. ниже у односу на претходни квартал (када је износила 34,6%).

Дугорочна незапосленост (учешће лица незапослених дуже од годину дана у активном становништву старости 15 и више година) нижа је за 1,4 п.п. у односу на претходни квартал и износи 7,4%.

Посматрано према **полу**, стопа незапослености је у Q2 2018. била мања код мушкараца него код жена: 11,3% активних мушкараца и 12,6% активних жена било је незапослено у овом периоду. У поређењу са Q1 2018, стопа незапослености мушкараца нижа је за 2,7 п.п. жена за 3,2 п.п. Стопе незапослености мушке популације смањене су у свим регионима, а највише у региону Јужне и источне Србије – за 4,8 п.п. (са 18,6% у Q1 на 13,8% у Q2 2018). Стопа незапослености је и код женске популације смањена у свим регионима, осим у Региону Јужне и Источне Србије, где је незнатно порасла (са 17,8% на 18%). Највећи пад стопе незапослености жена забележен је у Региону Шумадије и Западне Србије (са 18,2% у Q1 на 12,4% у Q2 2018).

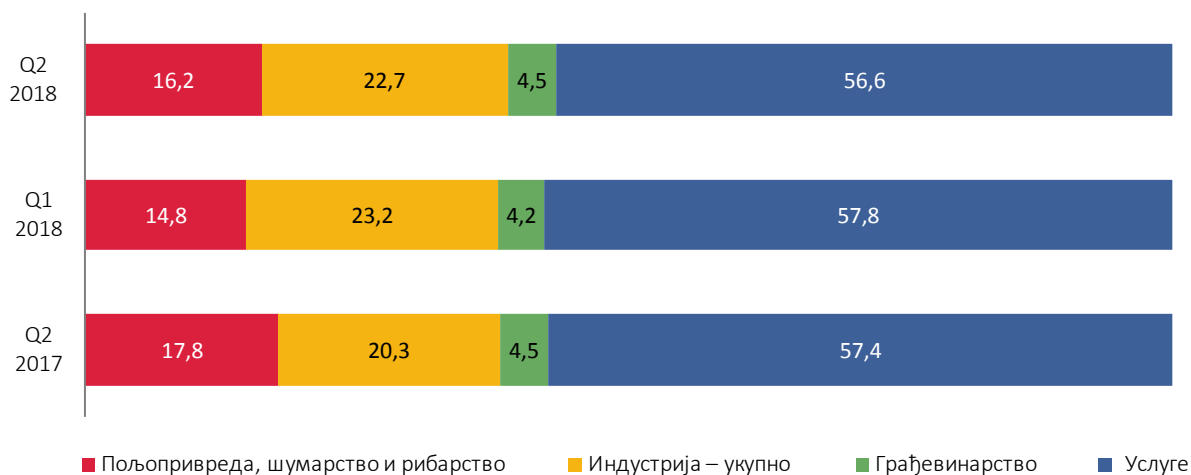
Посматрано према професионалном **статусу**, у односу на претходни квартал дошло је до повећања броја запослених лица у свим категоријама: највећи пораст је евидентиран у категорији помажућих чланова домаћинства: 17,7%.

Табела 7.2. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q2 2018 – Q1 2018.

	Q1 2018 (у хиљадама)	Q2 2018 (у хиљадама)	Промена у %
Запослена лица – укупно	2 688,3	2 896,9	7,8
Самозапослени	590,3	649,6	10,0
Запослени радници	1 957,7	2 082,3	6,4
Помажући чланови домаћинства	140,2	165	17,7

Највећи број запослених у другом кварталу 2018. забележен је у услужном сектору (56,6%), затим у индустрији (22,7%), пољопривреди (16,2%) и најмање у грађевинарству (4,5%). Овакве тенденције – пораст запослених у услужном, а пад у осталим секторима – присутне су и у глобалној економији и код нас, и у складу су са десетогодишњим трендовима.

Графикон 7.3. Удео запослених по секторима (%)

i Речник термина

Незапослени су она лица која нису обављала ниједан плаћени посао у посматраној седмици, активно су тражила посао током четири седмице које су претходиле посматраној седмици и у могућности су да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице.

Запослени су лица старости 15 и више година која су најмање један сат у посматраној седмици обављала неки плаћени посао (у новцу или натура), као и лица која су имала запослење, али која су у тој седмици била одсутна са посла.

Активно становништво (радну снагу) чине сва запослена и незапослена лица старости 15 и више година.

Стопа запослености представља проценат запослених у укупном становништву старом 15 и више година.

Стопа незапослености представља проценат незапослених у укупном броју активних становника старих 15 и више година.

Стопа активности представља проценат активног становништва у укупном становништву старом 15 и више година.

8. Зараде

8.1. Просечна зарада без пореза и доприноса

Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната у Србији за **други квартал** 2018. године износила је 49 573 РСД. У односу на исти период претходне године, номинално је виша за 6,4%, а реално за 4,6%.

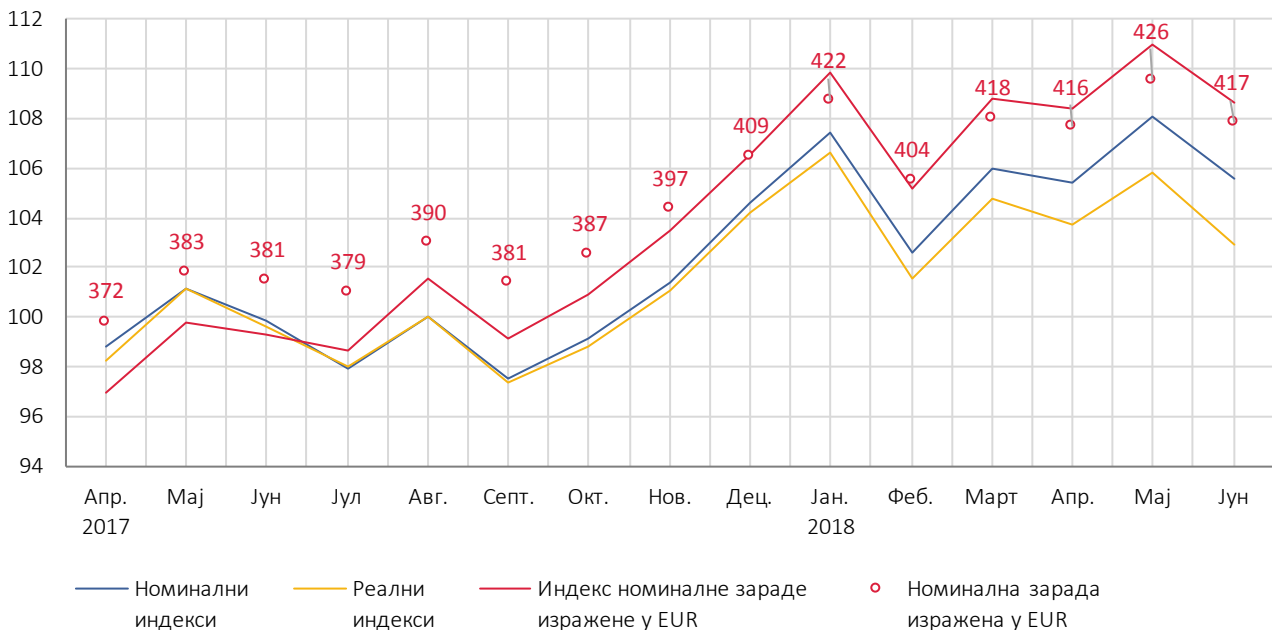
У односу на претходни квартал, тј. Q1 2018, номинално је виша за 1%, а реално нижа за 0,1%.

За **првих шест месеци** 2018. године просечна зарада без пореза и доприноса износила је 49 333 РСД, и у односу на исти период претходне године номинално је виша за 6%, а реално за 4,2%.

Табела 8.1. Реални и номинални индекси зарада без пореза доприноса, (квартал у односу на исти квартал претходне године)

	2016				2017				2018	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Реални индекси	102,9	103,6	101,9	101,9	101,1	100,8	100,9	100,1	103,8	104,6
Номинални индекси	104,5	104,1	103,0	103,4	104,2	104,6	103,9	103,0	105,5	106,4

Графикон 8.1. Зараде без пореза и доприноса, кретање номиналних и реалних индекса (просек 2017 = 100)

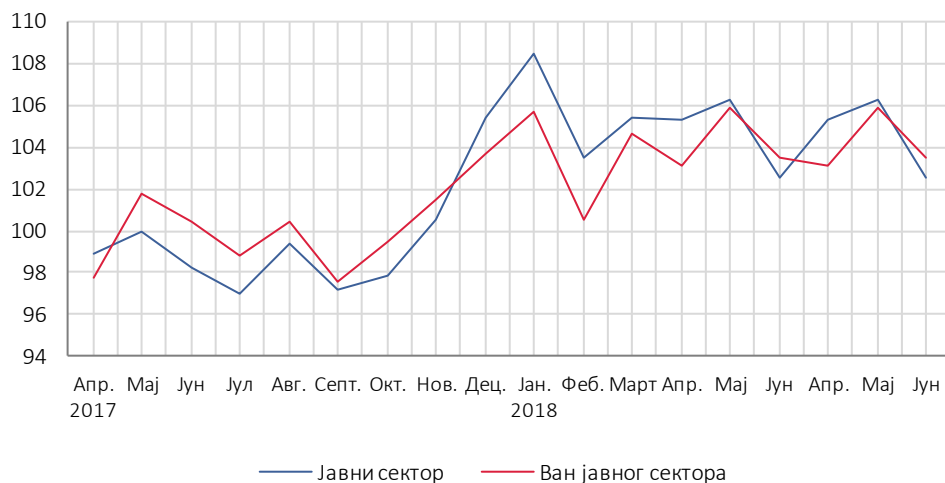

У посматраном периоду, од априла 2017 (графикон 8.1.) инфлација је била стабилна, тако да су номинални и реални индекси зарада све до краја 2017. били готово идентични.

Од почетка 2018. долази до акцелерације раста цена, али и зарада, које у овом периоду бележе раст бржи од инфлације – због чега долази до дискрепанције у погледу кретања номиналног и реалног индекса зарада.

Изражена у еврима, просечна зарада без пореза и доприноса је у децембру 2017. премашила 400 евра, и у јуну 2018. је износила 417 евра.

Графикон 8.2. Зараде без пореза и доприноса у јавном сектору и ван јавног сектора, реални индекси
(просек 2017 = 100)

Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната за Q2 2018. износила је 55 422 РСД у јавном, а 46 650 РСД ван јавног сектора. За првих шест месеци 2018. године просечна обрачуната зарада у јавном сектору износила је 55 383 РСД, а ван јавног сектора 46 271 РСД. Насупрот томе, највећи део 2017. зараде јавног сектора

Графикон 8.3. Просечне зараде без пореза и доприноса, по запосленом, у јавном сектору, период јануар–јун 2018.

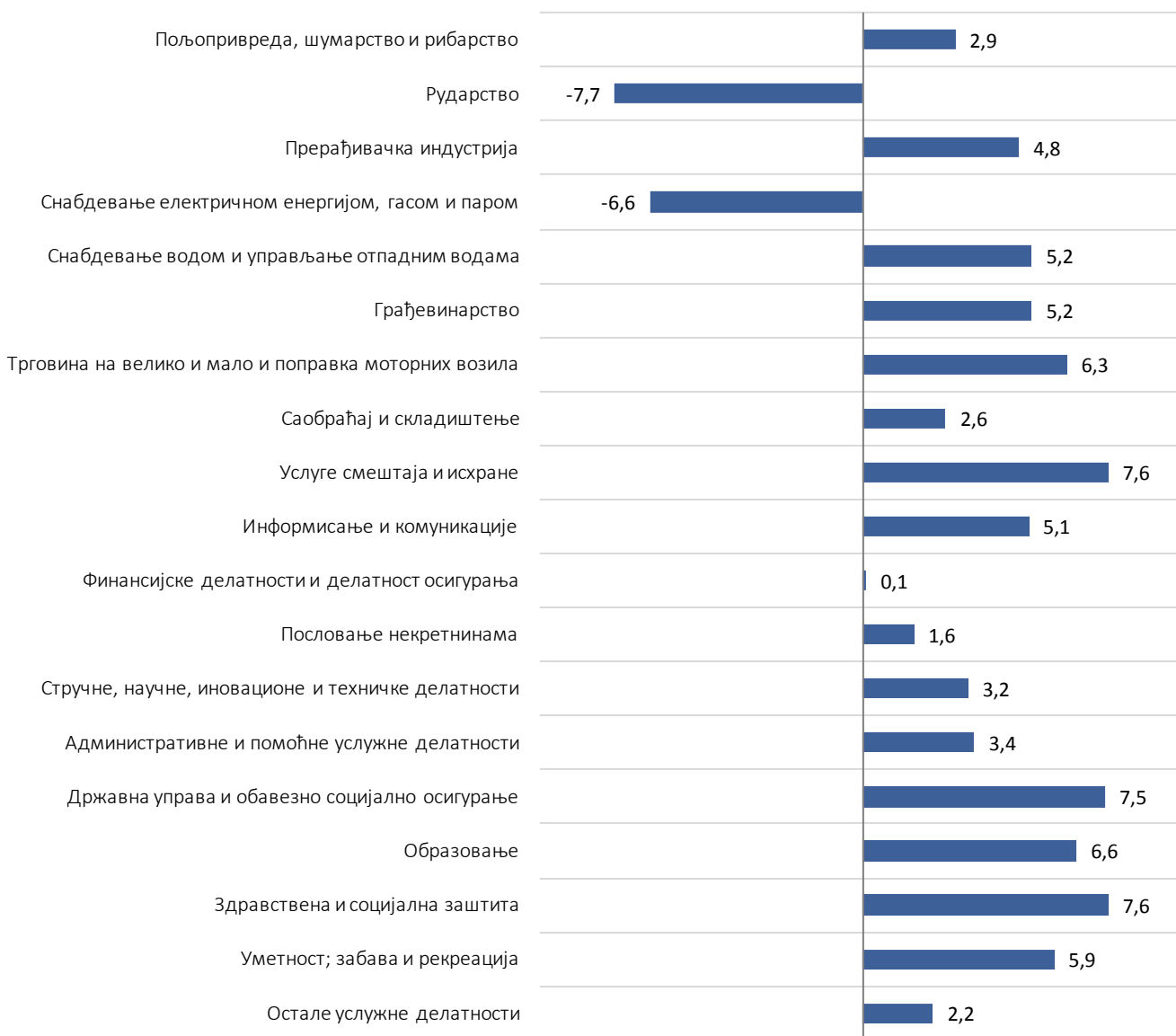
Јавни сектор – укупно	55 383 РСД
Јавна државна предузећа	67 291 РСД
Јавна локална предузећа	47 582 РСД
Администрација – сви нивои	58 920 РСД
Ниво државе	61 228 РСД
Ниво аутономне покрајине	61 393 РСД
Ниво локалне самоуправе	47 453 РСД
Здравствени и социјални рад	50 315 РСД
Образовање и култура	52 431 РСД

8. Зараде

Поређењем зарада без пореза и доприноса по **секторима делатности**, запажа се да је највећи реалан раст у првој половини 2018, у поређењу са истим периодом 2017, остварен у секторима Услуге смештаја и исхране (7,6%), Здравствена и социјална заштита (7,6%) и Државна управа и социјално осигурање (7,5%). Пад је забележен у два сектора – Рударство (-7,7%) и Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (-6,6%).

Највиша зарада без пореза и доприноса у првој половини 2018. обрачуната је у сектору Финансијске делатности и делатности осигурања: 90 446 РСД, затим у сектору Информисање и комуникације 82 675 РСД, у сектору Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација 79 753 РСД и у Рударству 75 144 РСД. У свим осталим секторима зараде се крећу у интервалу од 31 699 РСД (Услуге смештаја и исхране) до 59 166 РСД (Стручне, научне, иновационе и техничке делатности).

Графикон 8.4. Кретање реалних зарада без пореза и доприноса, сектори КД
(Q1 + Q2 2018. у односу на исти период 2017)

Посматрано по **регионима**, највиша просечна зарада без пореза и доприноса у прва два квартала 2018. обрачуната је у Београдском региону и износи 60 070 РСД. У свим осталим регионима зарада је била испод 50 000 РСД – у Војводини је износила 46 758 РСД, у Региону Шумадије и Западне Србије 42 800 РСД, а у Региону Јужне и Источне Србије 44 032 РСД.

Од средине 2014. године туристичка активност у Србији бележи пораст. Ово позитивно кретање настављено је и у првој половини 2018. године.

9.1. Ноћења туриста

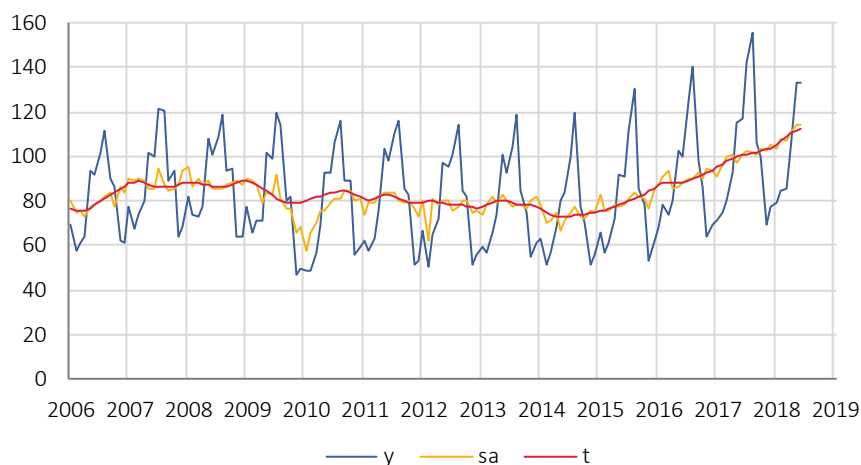
Кључни индикатор статистике туризма – **укупан број ноћења** – рефлектује како број туриста, тако и дужину њиховог боравка на одређеној дестинацији.

Мерено бројем ноћења, туризам у Србији је најпре прошао кроз фазу раста промета у периоду 2005–2008. Са 2009. годином долази фаза контракције, која траје и наредне године, а од 2011. до 2013. године уследио је период стагнације, у коме се просечан број ноћења туриста задржао на око 6,6 милиона годишње. У 2014. години, због временских непогода у мају, са падом броја ноћења за 7,3% у односу на 2013, туристички промет је поново доживео снажну контракцију. Међутим, упркос неповољним временским условима на самом почетку туристичке сезоне, 2014. је година која је обележила почетак експанзивног раста туристичке активности у Србији.

На следећим графиконима приказане су компоненте временских серија ноћења туриста (укупно, домаћи туристи и страни туристи). Број ноћења је приказан као индекс у односу на базну 2017. годину (просек 2017 = 100). Ове серије имају веома изражене сезонске флукуације са највећим вредностима у летњој сезони. Такође је приметан и пораст активности у јануару сваке године, узрокован новогодишњим и божићним празницима.

Графикон 9.1. Компоненте временске серије укупних ноћења туриста

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017=100)

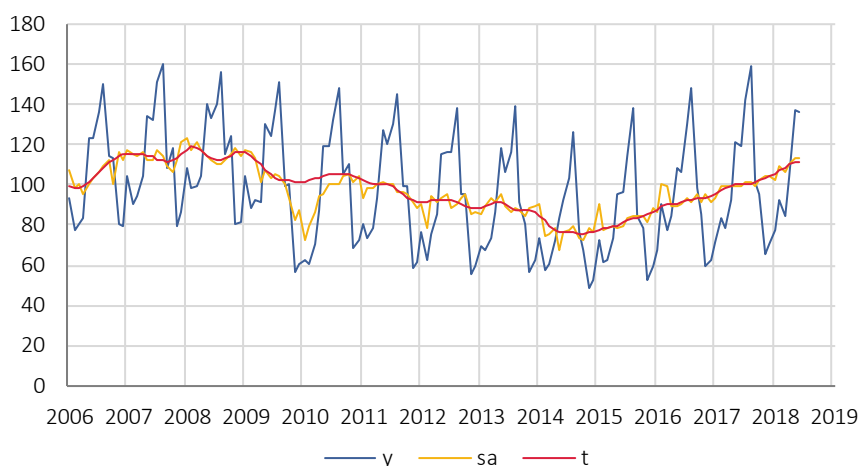

У периоду јануар–јун 2018. регистровано је 4,3 милиона ноћења, што је за 12,6% више него у истом периоду 2017. године.

Раст је стабилан од средине 2014. године, па се добри резултати очекују и у наредном периоду.

Графикон 9.2. Компоненте временске серије ноћења домаћих туриста

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017=100)

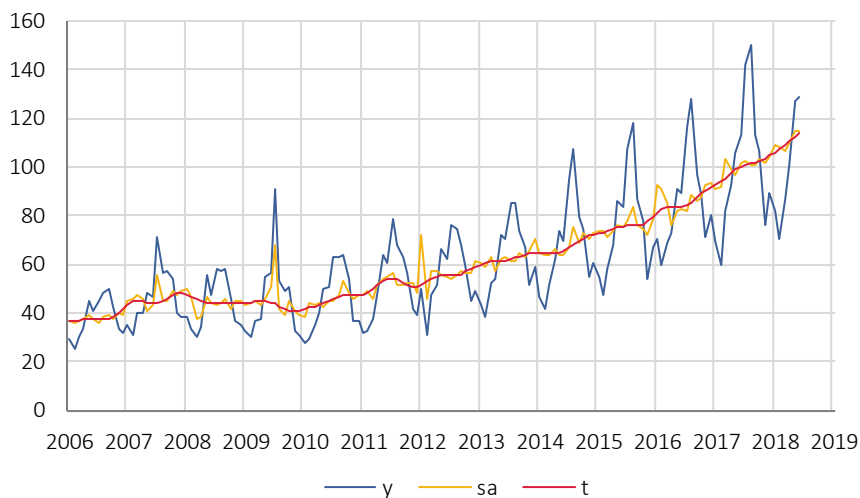
У првој половини 2018. године домаћи туристи су остварили 2,7 милиона ноћења, што је за 11,8% више ноћења него у првој половини претходне године. Ова група туриста још увек представља већину посетилаца у Србији, тј. 63% укупног броја ноћења.

Како су домаћи туристи у прошлости имали доминантан утицај на целокупну туристичку активност, њихово кретање је слично кретању укупног броја ноћења.

9. Туризам

Графикон 9.3. Компоненте временске серије ноћења страних туриста

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017=100)

С друге стране, број ноћења страних туриста бележи снажнији раст: 14,1% у односу на прву половину 2017, тј. 1,6 милиона ноћења у овом периоду.

Тренд раста постоји од почетка 2000. године и све је снажнији, што указује на то да ће, у наредном периоду, страни туристи имати све већи утицај на укупне резултате туризма у Србији.

Табела 9.1. Ноћења туриста, квартални индекси (%)

(поређење са истим периодом претходне године)

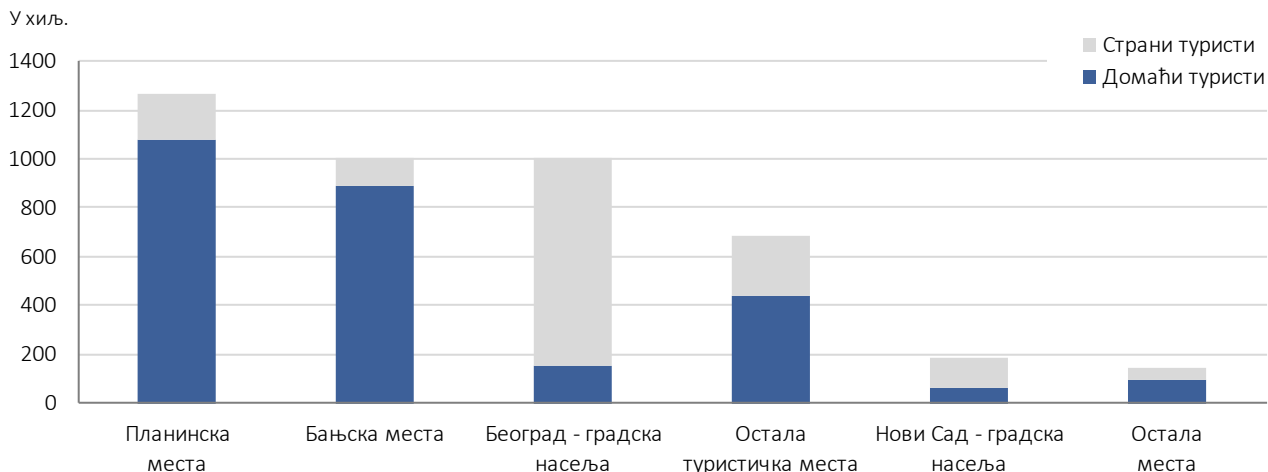
	2016				2017				2018	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Укупно	120,6	110,7	110,8	113,8	101,6	115,0	111,5	112,0	110,7	113,9
Домаћи туристи	118,9	113,0	111,6	109,4	99,4	110,8	107,5	111,3	109,2	113,6
Страни туристи	124,0	106,6	109,4	120,5	105,8	123,1	118,6	113,0	113,5	114,5

9.2. Најважнија туристичка места

Изражено бројем ноћења туриста, најфреквентније посећивана туристичка места у периоду јануар–јун 2018. била су **планинска места**, са око 1,3 милиона остварених ноћења, што готово 30% укупног броја ноћења у Републици Србији. Од тога је 773 хиљаде ноћења остварено у највећим центрима зимског туризма – Златибору и Копаонику. Посетиоци планина су већином били домаћи туристи (85,2% ноћења).

Према фреквенцији посећености туристичких места следе **бањска места** и **Град Београд** са око милион ноћења. У бањским местима већину чине домаћи туристи (88% укупног броја ноћења), док је 84,6% ноћења у Београду остварено од стране страних туриста. Најпосећеније бање су биле Врњачка (283 хиљаде ноћења) и Сокобања (213 хиљада ноћења).

Графикон 9.4. Ноћења туриста по изабраним туристичким местима, Q1 + Q2 2018.

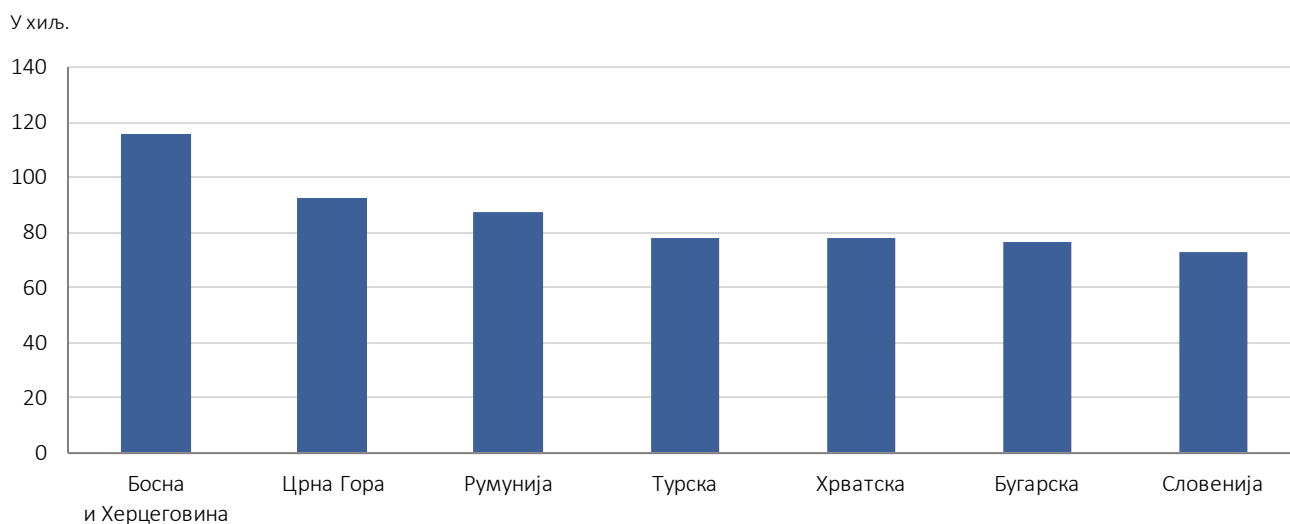

9.3. Земља порекла страних туриста

У првој половини 2018. године Србију су посетили страни туристи из преко педесет различитих земаља.

Посматрано према земљама из којих долазе, највише ноћења су остварили посетиоци из земаља региона – Босне и Херцеговине, Црне Горе, Румуније, Турске, Хрватске, Бугарске и Словеније. Посетиоци из ових земаља су остварили 38% укупног броја ноћења страних туриста у првих шест месеци 2018. године.

Графикон 9.5. Ноћења страних туриста по земљама из којих долазе, Q1 + Q2 2018.

10. Анкета о потрошњи домаћинстава

Укупни приходи у новцу и у природи у Q2 2018. године већи су за 4,4% у односу на исти квартал претходне године, док је укупна лична потрошња домаћинстава у истом периоду била већа за 4,2%.

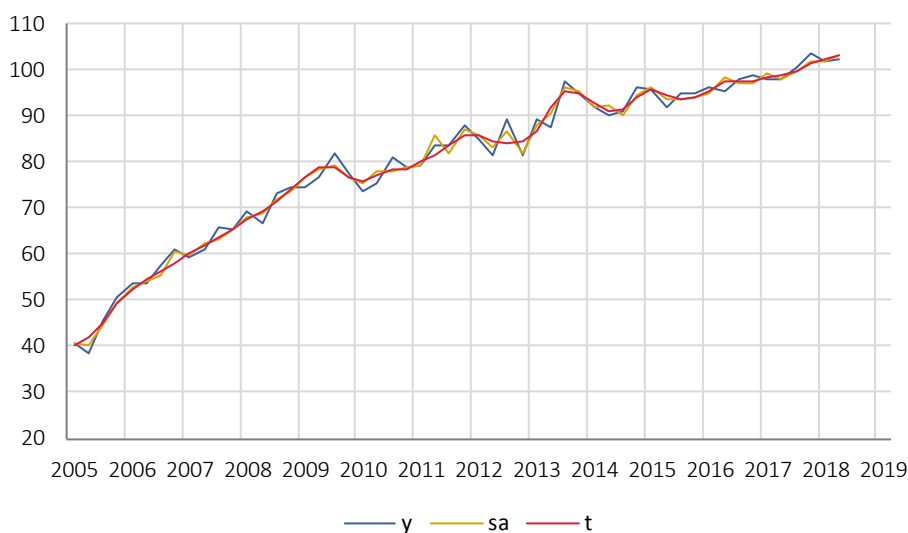
У односу на претходни квартал, Q1 2018, укупни приходи у новцу и у природи већи су за 0,5%, а укупна лична потрошња домаћинстава већа је за 0,7%.

Табела 10.1. Вредност прихода у новцу и у природи и личне потрошње домаћинстава, квартални индекси (%) (поређење са истим периодом претходне године)

	2016				2017				2018	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Приходи у новцу и у природи	100,6	104,1	102,9	104,1	101,5	102,6	102,9	105,0	104,0	104,4
Лична потрошња	100,5	104,0	103,3	103,3	101,2	102,2	102,6	104,3	103,7	104,2

10.1. Приходи у новцу и у природи

Графикон 10.1. Компоненте временске серије Приходи у новцу и у природи, индекси (y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

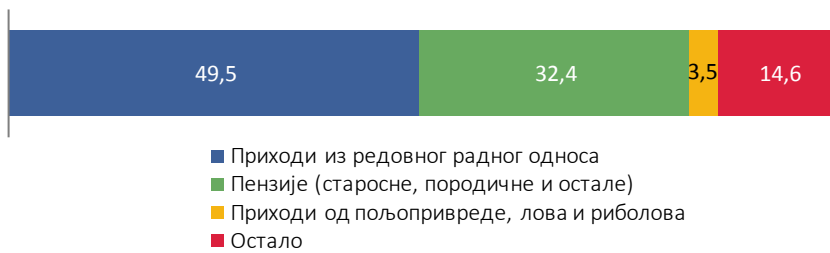

Приходи у новцу и у природи показују растућу тенденцију – у Q2 2018. године тренд компонента је била на нивоу који је за око 3% изнад просека претходне године. Краткорочно гледано, запажа се пораст десезонираног индекса од 1,5% у односу на претходни квартал.

У Q2 2018. године, просечни месечни приходи у новцу и у природи по домаћинству износили су 62 831 РСД и у односу на претходни квартал (Q1 2018) номинално су виши за 0,5%, док су у односу на исти квартал претходне године (Q2 2018) номинално виши за 4,4%.

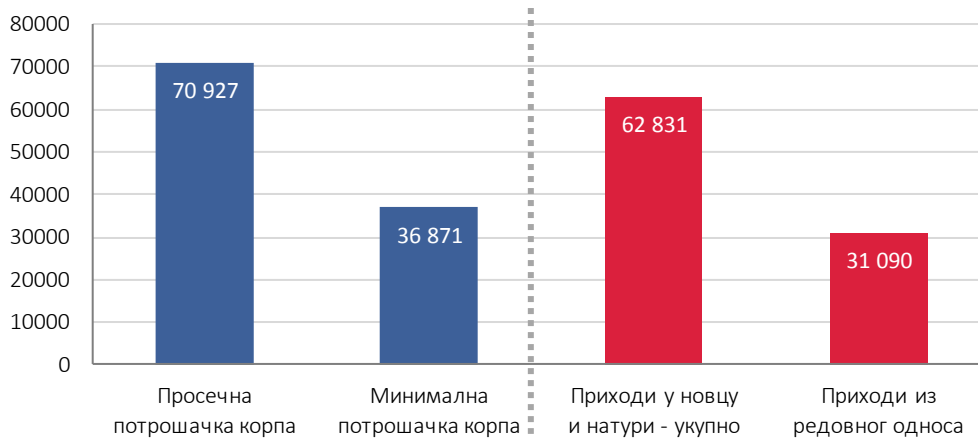
10. Анкета о потрошњи домаћинства

Графикон 10.2. Структура прихода којима домаћинство располаже, Q2 2018. (%)

У структури прихода којима је домаћинство располагало у Q2 2018 највеће учешће (49,5%) припада приходима из редовног радног односа. Следе приходи од пензија са учешћем од 32,4% и приходи од пољопривреде (3,5%). Остале категорије (њих 8) учествују заједно са 14,6%.

Графикон 10.3. Покривеност просечне и минималне потрошачке корпе приходима у новцу и у природи, Q2 2018. (РСД)

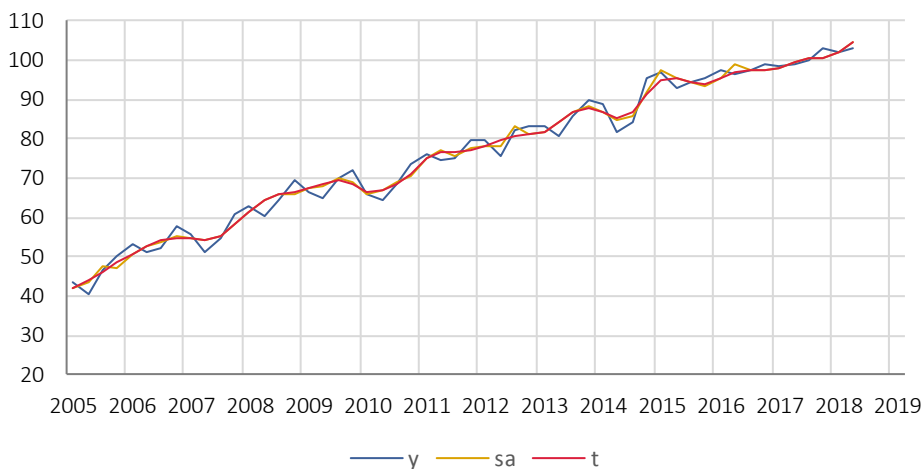
Остварени просечни приходи у новцу и природи у Q2 2018. (62 831 РСД) покривају минималну потрошачку корпу са 170,4%, а просечну потрошачку корпу са 88,6%.

Што се тиче прихода из редовног радног односа (31 090 РСД) којима је домаћинство располагало, минималну потрошачку корпу могло је да покрије са 84,3%, а просечну са 43,8%.

10.2. Издаци за личну потрошњу домаћинства

Графикон 10.4. Компоненте временске серије Лична потрошња домаћинства, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

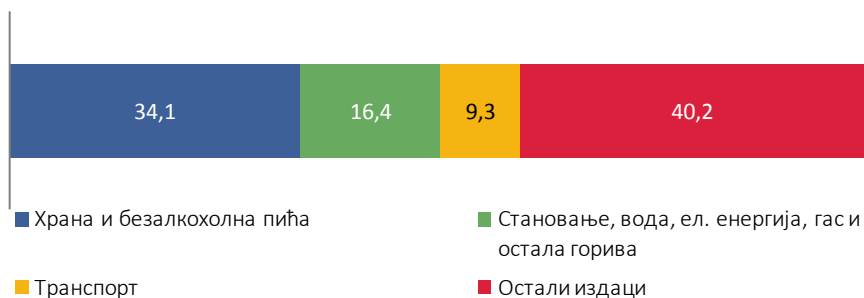

Са растућим трендом, на нивоу од око 4% изнад просека претходне године, лична потрошња домаћинства у Q2 2018. наставља растућу тенденцију. Поред растућег дугорочног тренда, присутан је и краткорочни раст десезонираног индекса од 2,6% у односу на претходни квартал.

Издаци за личну потрошњу домаћинства у Q2 2018. године износили су 64 055 РСД, и у односу на претходни квартал (Q1 2018) номинално су виши за 0,7%, а у односу на исти квартал претходне године (Q2 2018) номинално су виши за 4,2%.

10. Анкета о потрошњи домаћинства

Графикон 10.5. Структура личне потрошње домаћинства (%)

У структури личне потрошње у Q2 2018. највећи део издатака домаћинства чине издаци за храну и безалкохолна пића (34,1% породичног буџета), следе издаци за становање, воду, електричну енергију, гас и остала горива, са учешћем од 16,4% и издаци за транспорт, 9,3%. Остале категорије (њих девет) чине преосталих 40,2% потрошње и појединачно учествују са мање од 10% у укупној потрошњи домаћинства.

Графикон 10.6. Структура издатака за храну домаћинства (%)

У оквиру групе Храна и безалкохолна пића просечно домаћинство највише издваја за месо (31,9%), млеко, сир и јаја (16,9%) и хлеб и житарице (15,2%).

Група за дисеминацију и односе са јавношћу
Тел.: 011/24-01-284
Имејл: stat@stat.gov.rs

Библиотека
Тел.: 011/24-12-922, лок. 251
Имејл: biblioteka@stat.gov.rs

Број страна: 58
Тираж: 30

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
311

ТРЕНДОВИ = *Trends* / Република Србија.
Републички завод за статистику ; за издавача
Миладин Ковачевић . - 2004 (март) - . -
Београд (Милана Ракића 5) : Републички
завод за статистику , 2004- (Београд :
Републички завод за статистику) . - 29 *cm*

ISSN 1820-1148 = Трендови - Република
Србија. Републички завод за статистику
COBISS. SR-ID 114642700

ВОДЕЋИ ИНДИКАТОРИ	
1	БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД
2	ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА
3	ГРАЂЕВИНАРСТВО
4	СПОЉНА ТРГОВИНА
5	УНУТРАШЊА ТРГОВИНА
6	ЦЕНЕ
7	ТРЖИШТЕ РАДА
8	ЗАРАДЕ
9	ТУРИЗАМ
10	АНКЕТА О ПОТРОШЊИ ДОМАЋИНСТАВА